

**75 JAAR
VRJHEID**

**SPECIALE
EDITIE**

Kroniek

Oudheidkundige vereniging
Arent thoe Boecop

*kroniek no. 166
november 2020*

Nieuwe leden

De heer N. van de Poll	Dodewaard
De heer/mevrouw C. Kool	Elburg
Mevrouw J. Engelsman	Elburg
De heer W. Vlieger	't Harde
De heer M. Klein	Elburg
De heer F. W. Deijs	Elburg
De heer L. Koornberg	Elburg
Familie A. Pleiter	Elburg
Mevrouw M. de Vries	Elburg
Mevrouw M. Bos	Kampen
De heer H. Hulst	Elburg
De heer J. Westerbos	Elburg
Mevrouw J. van het Goor	Elburg
De heer G. Abbringh	Elburg
De heer A. van 't Hul	Elburg
De heer J.P. Weeda	Elburg
De heer R. Bossenbroek	't Harde
Mevrouw H. van Noort	Elburg
Mevrouw W. van Aperlo	Elburg
Mevrouw H. van Ommen	Oldebroek
Familie E. Docter	Doornspijk
De heer W. Jansen	't Harde
Mevrouw N. Gardebroek	Elburg
Mevrouw J. Leusink-Montizaan	Elburg
De heer H. Hulst	Gouda
Mevrouw G. van der Heide	Elburg
Mevrouw A. de Reuver	Leeuwarden
Mevrouw J. Bruins	Utrecht
Mevrouw B. van het Goor	Ermelo
De heer H. van de Voorde	Elburg
De heer E. Wolf	Elburg
Mevrouw J. Neijmeijer	Elburg
De heer J. Prins	Elburg
Mevrouw J.M. Rekers-Blaauw	't Harde
De heer H. Pap	Elburg
Mevrouw J. Pool	Almelo
De heer D. van Norel	Doornspijk
De heer J. Maas	Doornspijk
Mevrouw I. Rademaker	Elburg
De heer H.J. Pompert	't Harde
Mevrouw H.L. Vosselman-Blaauw	Zoetermeer
Mevrouw C.H. Verweij	Elburg
Mevrouw L. Orij	't Harde
Mevrouw M.W. Smit-Wastenecker	Breukelen
De heer B. Visch	Elburg
De heer G.J. Visscher	Elburg
Mevrouw G. Hek-van der Heide	Woudenberg

Mevrouw B. van de Schootbrugge	Elburg
Mevrouw P. Bovendorp	Elburg
De heer K. Dunnink	Elburg
De heer J. Nota	Elburg
Ds. A.J. Mensink	Elburg
Mevrouw I. Sirag	Rhenen
De heer H.J.T. Stevens,	Whifield Australië
Familie E. & M. Stoove en Hasselaar	Elburg
Mevrouw A.G. Hofstede-Blom	Doornspijk
Mevrouw J. van den Os-Weggeman	Elburg
De heer H. Knikker	Elburg
De heer L. Ponstein	Elburg
De heer B. Ponstein	Elburg
De heer B. Duim	Hoge Enk
De heer A. Verburg	Elburg
De heer A. de Wit	Elburg
De heer A. van het Goor	Doornspijk
De heer G. Leusink	't Harde
De heer J.F. Schuitemaker	't Harde
Mevrouw B. Zoet	Elburg
De heer A. Hulleman	Elburg
Mevrouw H. Slabbenkoorn-Binnenkamp	Elburg
De heer M. van der Linde	Elburg
De heer A.E. van Dijk	Heerhugowaard
De heer J. Blom	Elburg
De heer G. Winters	Wezep
Mevrouw N. van de Brake	Den Hoorn (Texel)
Familie E.J. van der Ziel	Elburg
Mevrouw D. van Engelen	Doornspijk
De heer J. van der Spek	Harderwijk
De heer J. Kroes	Vaassen
De heer E. uit de Fles	Elburg
De heer R. Hein	Elburg
De heer C. Schreurs	Elburg
Mevrouw L. van Engelen	Nunspeet
Familie G. en T. Wieberdink	Doornspijk
De heer L. Vlessing	Amsterdam
De heer J. Snoek	Elburg
De heer M. Jager	Elburg
Mevrouw K. Smit-Westerink	Elburg
De heer B. Leusink	Elburg
Mevrouw A. van den Bosch-Pleijter	Doornspijk
De heer J.M. Companjen	Elburg
De heer H. van Leeuwen	Nijverdal
Mevrouw R. Kauw-Vastert	Den Haag
De heer L. Bank	Elburg
Familie R. en J. Willemsen	Elburg

Pruis Schilderwerken	't Harde
De heer H.G. van de Werfhorst	Zaandam
Mevrouw G.R. Flim	Breda
Mevrouw M. de Jong	Dronten
Mevrouw E. Berkhof	Elburg
Boek en Kantoor Marsman	't Harde
De heer B. Kroon	Elburg
Familie N. Mulderij	Elburg
Mevrouw B. Berghorst	Elburg
De heer B. Veldman	Nunspeet
Familie T. en J. van den Hazel	Nunspeet
Familie D. Polinder	Doornspijk
Mevrouw A.P. Kouwenhoven	Delft
De heer B. Mostert	Nijkerk
De heer E.J. van de Put	Doornspijk
De heer S.W. Krooneman	Elburg
Mevrouw H. van Wezep	Doornspijk
De heer H. Hegger	't Harde
De heer G. van der Putten	Elburg
Mevrouw C. Wilms-aan 't Goor	Elburg
De heer M. Verduyn-Lunel	Oldebroek
Mevrouw G. de Jong	Aalsmeer
Mevrouw H.A. Buitelaar	Elburg
De heer F. Hop	Emmeloord
Mevrouw C. Bruinsma	Elburg
Familie P. en V. Kleinrensink	't Harde
Familie A. en R. de Matter	Doornspijk
De heer J. Hendrikse	't Harde
Mevrouw A. Heppe	Elburg
Mevrouw P. Bosch	Elburg
Familie A. & H. Bosman	Wapenveld
Mevrouw H. Blaauw-Bultman	Doornspijk
De heer B.A. de Bruin	't Harde
Mevrouw J. Karssen-Beukenkamp	Nunspeet
De heer J. Stoffer	Nunspeet
Mevrouw A. Mensing-Westerink	Valthe
De heer B. Keijzer	Elburg
Mevrouw A. Vriezen-Moret	Elburg
Mevrouw D. Stegeman	Emmen
Mevrouw J. Wibbens	Elburg
De heer D.J. van de Poppe	Apeldoorn
Buro Stiel	Elburg
De heer B.J. Eibrink	Oldebroek
Familie B.W. ter Linden	Neede
De heer Ds. C.A. ter Linden	Leidschendam
Familie H.J. Wissink	Elburg

Inhoudsopgave

Voorwoord: Het oude normaal	5
Bestuur herdenkt oorlogsslachtoffers	6
In memoriam Jan Hendrik Hakkers	7
Presentatie herdenkingsboek	8
In memoriam Henk Scholten	9
Onthulling grafsteen Ter Linden	10
Laatste houten grafzerk	12
Verzet & Gezag	13
Bijzondere oorlogsvoorwerpen	14
1. Portemonnee met brief	14
2. Couveuse	16
3. Briefje	20
4. Radio-dagboek	22
5. Briefje en vorkje	23
Elburg en omstreken in oorlogstijd	26
Lezing over Ardennenoffensief	28
Werkgroep belettering grafstenen	29
Ontmoeting met Rob Kahn	30
Willem van Norel ontmoet Jan Terlouw	32
Parels van de Visafslag	33
75 jaar ESC	34

Het oude normaal

Beste leden van Arent thoe Boecop,

Deze week bladerde ik door mijn agenda heen en toen stond daar bij 5 november een afspraak: Historische maaltijd. Uiteraard heb ik hem er gelijk uit gehaald, want de historische maaltijd gaat natuurlijk niet door dit jaar. Het lijkt al bijna een vanzelfsprekendheid na alles wat er dit jaar is gebeurd, maar denkt u zich eens in: vorig jaar en vele jaren daarvoor aten we met een grote groep bij De Haas. De wereld zag er zo anders uit toen! 1,5 meter afstand houden? Men had u voor gek verklaard. Met alleen mensen uit uw eigen huishouden aan een tafel? Juist niet! Zoveel mogelijk mensen ontmoeten! Eerst onze handen desinfecteren voor we ergens binnenkomen? Misschien alleen in het ziekenhuis. En zo kan ik nog wel even doorgaan. Zelfs De Haas bestaat niet meer... Het maakt me wat weemoedig allemaal.

We hebben zelfs een naam voor de manier waarop we ons leven tegenwoordig noodgedwongen leiden: het nieuwe normaal. Het is verbazend - historisch zo u wilt - hoe alles in één jaar is veranderd en het is maar de vraag hoelang we het met dat nieuwe normaal zullen moeten doen. Ik wil er nog maar niet teveel bij nadenken. We hebben dit jaar al heel wat activiteiten moeten missen. Arent thoe Boecop klassiekers als de fietstocht, de wandeltocht, excursies in binnen- en buitenland en de sfeerwandeling: ze gaan er allemaal niet komen dit jaar.

Gelukkig hebben we afgelopen periode niet bepaald stil gezeten en dat doen we de komende tijd ook niet, en vandaar dat we - iets later vanwege het nieuwe normaal - u toch met plezier en trots deze Kroniek presenteren. Daarin blikken we kort terug op wat we dit jaar hebben gedaan. U leest over

het onvolprezen boek van Willem van Norel: *Elburg en omstreken in oorlogstijd 1940-1945* en de reacties daarop, onze speciale herdenking op 4 mei jl. en de lezing over Bastogne. Ook geven we vast een inkijkje in onze komende uitgaves over het jubilerende ESC en een prachtige glossy over de Parels van de Visafslag.

Genoeg te genieten dus in deze 'nieuwe normaal Kroniek'. Maar ik hoop zo dat we volgend jaar weer een Kroniek aan u kunnen presenteren met allemaal activiteiten waarbij we elkaar weer kunnen ontmoeten rondom de rijke historie van Elburg. Want daar verlang ik naar: het oude normaal.

Ik wil graag eindigen met positief nieuws. Het bestuur van Arent thoe Boecop is heel blij met de vele nieuwe leden die zich in de afgelopen maanden hebben aangemeld bij de ledenadministrateur van de vereniging. Nooit eerder in de geschiedenis van Arent thoe Boecop hebben zich zoveel nieuwe leden in een zo'n korte tijd aangemeld. Fantastisch! Daarnaast zijn we als bestuur ongelofelijk blij met de vele donaties die we mochten ontvangen naar aanleiding van het herdenkingsboek *Elburg en omstreken in oorlogstijd 1940-1945*. Heel veel dank daarvoor!

Veel leesplezier en een hartelijke groet,

Kees van de Streek
voorzitter Arent thoe Boecop
Elburg, oktober 2020

Bestuur herdenkt oorlogsslachtoffers

Tijdens een korte, sobere plechtigheid op de Algemene Begraafplaats aan de Nunspeterweg heeft het bestuur van Arent thoe Boecop op 4 mei de oorlogsslachtoffers uit Elburg herdacht.

In verband met de maatregelen rondom het coronavirus werd deze herdenking in besloten kring gehouden.

Hierbij golden de richtlijnen van het RIVM als uitgangspunt.

De plechtigheid begon met het Signaal Taptoe, geblazen door Adeline Boersma.

Hierna werd twee minuten stilte gehouden, gevolgd door twee coupletten van het Wilhelmus.

Willem van Norel vertelde over de oorlogsslachtoffers die hier begraven liggen, waarna de bestuursleden een bloemstuk legden op de graven van de slachtoffers. Deze verhalen zijn terug te vinden in de laatste uitgave van Arent thoe Boecop, *Elburg en omstreken in oorlogstijd 1940-1945*.

Ook bij de graven van de gesneuvelde Canadese en Poolse soldaat werd een bloemstuk neergelegd.

Namens de Vuurloopgroep, die elk jaar het Bevrijdingsvuur ophaalt in Wageningen, was Andrea Bruijnes aanwezig. Vanwege het coronavirus was deze loop afgelast.

Na afloop hebben twee bestuursleden namens Arent thoe Boecop, een bloemstuk gelegd bij het monument op de wallen. Dit gebeurde in gepaste stilte.

IN MEMORIAM JAN HENDRIK HAKKERS (1944-2020)

Op dinsdag 1 september 2020 kwam er een einde aan het leven van Jan Hendrik Hakkers. Arent thoe Boecop verliest in hem een zeer betrokken lid. Vele jaren was Jan Hendrik onze verenigingsfotograaf. Diverse belangrijke evenementen zoals sfeerwandelingen, botterdagen, fietstochten, lezingen, wandelingen, excursies en tentoonstellingen legde Jan Hendrik met zijn camera nauwkeurig vast. Hoogtepunt van al deze activiteiten was zijn bijdrage in 2003 aan het boek *Historische boerderijen in Elburg*. Op zeer nauwgezette wijze fotografeerde Jan Hendrik talloze boerderijen, hooibergen, landbouwgereedschappen, bakhuizen, schuren, wooninterieurs en vooral karakteristieke mensen. Met zijn prachtige foto's heeft Jan Hendrik Hakkers een unieke collectie voor Arent thoe Boecop vastgelegd. Daarbij rubriceerde en documenteerde hij alles met uiterste precisie. Naast zijn werk voor Arent thoe Boecop

was Jan Hendrik onder andere actief voor de kerk, was hij stadsgids en was hij actief bij de fotoclub. Zijn langzaam afnemende gezondheid was de reden dat hij enkele jaren geleden zijn werkzaamheden voor Arent thoe Boecop moest afbouwen. We verliezen in Jan Hendrik een uiterst betrouwbaar en vakbekwaam mens. We gedenken hem met heel veel respect! We verliezen in Jan Hendrik Hakkers een uiterst betrouwbaar, toegewijd en vakbe-

kwaam mens. Hij hield van Elburg en haar geschiedenis. Dat liet hij zien met alles wat hij voor Arent thoe Boecop in het bijzonder heeft verricht. We gedenken hem met heel veel respect. We wensen Miny, de kinderen en de kleinkinderen heel veel kracht en sterkte toe om dit grote gemis te kunnen dragen.

Willem van Norel
Elburg, 5 september 2020

Presentatie herdenkingsboek

75 JAAR
VRJHEID

Op donderdagmiddag 2 april werden de eerste twee exemplaren van het boek *Elburg en omstreken in oorlogstijd 1940-1945* uitgereikt. De presentatie van het herdenkingsboek was anders dan oorspronkelijk gepland. Willem van Norel en Wim van Triest reikten (met inachtneming van de veilige afstand en de voorschriften van de overheid) het boek uit aan oud-verzetsstrijder Henk Scholten (92) in Harderwijk. Henk Scholten was tijdens de oorlogsjaren met zijn broers Eibert, Jan en Jacob actief bij de verzetsgroep Old Putten. Henk heeft met zijn herinneringen een belangrijke bijdrage geleverd aan het gedenkboek.

Ook Deliana de Gunst (17) kreeg een eerste exemplaar uitgereikt. Deliana is vernoemd naar haar overgrootmoeder Deliana Deetman-Verhoef, die net als haar man volop in het verzet van Elburg actief was. Deliana's grootvader van vaderskant, Wim de Gunst, was ook actief in het verzet in Elburg. Wim de Gunst heeft na de oorlog een uniek geordend archief aangelegd van de oorlogsontwikkelingen in Elburg. Zijn zoon Arjen stelde dit archief beschikbaar aan Arent thoe Boecop voor onderzoek. Ruim 2.700 scholieren in Elburg ontvingen het herdenkingsboek als een blijvende herinnering aan 75 jaar bevrijding. Deliana de Gunst mocht tot haar verrassing namens alle jongeren een eerste exemplaar van het prachtige boek in ontvangst nemen.

Na afloop werden ook nog boeken gebracht bij burgemeester Jan Nathan Rozendaal, bij Willempje (Zus) van de Brake, bij erelid Luurt Schuijn, Aart van 't Hul en Aartje Spaan-Polinder. Zij allen hadden een rol bij de totstandkoming van het boek *Elburg en omstreken in oorlogstijd 1940-1945*.

IN MEMORIAM

HENK SCHOLTEN

(1927-2020)

Op zondag 19 juli 2020 is totaal onverwacht een einde gekomen aan het leven van Henk Scholten uit Harderwijk. Henk was tot zijn overlijden een vitale man, die dagelijks wandelde en vrijwel iedere week met zijn auto nog even naar zijn broer en schoonzus in Oostendorp reed voor een gezellig samenzijn.

Ik heb Henk Scholten vorig jaar juni leren kennen. Een vriendelijke en zeer gastvrije man. Een paar maanden daarvoor was zijn vrouw Aartje Scholten-Wentzel overleden. Henk miste haar erg en was daar verdrietig over. Maar zijn positieve levenshouding overheerste.

Henk Scholten was geboren op 6 mei 1927 in Oostendorp. Daar groeide hij op in een gezin met vier broers en drie zusters. De familie Scholten had op de hoek van de Zuiderzeestraatweg en de Honingsveldweg een kruidenierswinkel. Tijdens de oorlog raakten vier zoons van de familie Scholten actief betrokken bij het verzet: Jan, Eibert, Jacob en Henk. Ze waren verbonden met de verzetsgroep Old Putten. Henk was de jongste van de vier broers en deed met name koerierswerk. Maar ook bij andere (gevaarlijke) activiteiten werd hij betrokken. Over al deze zaken kon Henk gedetailleerd en nauwkeurig vertellen. Een bezoek van een avond in Harderwijk bleek niet genoeg te zijn. Er volgde nog een ontmoeting. En Henk las het opgetekende verhaal nauwkeurig na om eventuele foutjes en omissies te voorkomen.

Het verhaal over de familie Scholten is opgenomen in het herdenkingsboek *Elburg en omstreken in oorlogstijd 1940-1945* (pag. 136-143). Een uniek verhaal opgetekend uit de mond van een man met een heel bijzonder levensverhaal.

Henk Scholten was vooral tijdens zijn laatste levensjaren veelvuldig met de gebeurtenissen uit de oorlogsjaren bezig. Veel kwam in zijn herinneringen weer boven. En met name tijdens de toenemende media-aandacht met betrekking tot 75 jaar vrijheid kwamen de herinneringen en verhalen weer terug in zijn beleving. Met heel veel interesse en passie werkte Henk daarom mee aan de voorbereidingen van het herdenkingsboek. Het verhaal moest verteld worden aan met name de jongere generatie. Daarom vond Henk Scholten het ook zo belangrijk dat het herdenkingsboek aan zoveel scholieren in de gemeente Elburg werd uitgereikt als blijvende herinnering aan het 75e herdenkingsjaar van de bevrijding.

Op donderdag 2 april mocht Henk Scholten in zijn woning in Harderwijk een eerste exemplaar van het herdenkingsboek ontvangen. Hij begon dadelijk te bladeren

en foto's te bekijken. Henk ontdekte meteen veel herkenbare zaken. Het ontroerde hem zichtbaar. Maar tegelijkertijd toonde hij zijn onuitspreekbare dankbaarheid omdat deze belangrijke verhalen nu waren vastgelegd voor het nageslacht. Deze geschiedenis mocht nooit vergeten worden!

Henk Scholten mocht 93 jaar oud worden. Tevreden was hij met iedere dag. En hij was bovenal dankbaar dat hij op deze zeer hoge leeftijd scherp van geest mocht blijven.

Henk Scholten was voor mij een top-informant. Ik zal hem nooit vergeten. Moge zijn nagedachtenis tot zegen zijn en zijn ziel worden gebundeld in de bundel van het eeuwige leven.

Willem van Norel
Elburg, 23 juli 2020

Onthulling grafsteen muziekmeester en organist G.A.J. Ter Linden

Willem van Norel schetst het levensverhaal van muziekmeester G.A.J. ter Linden voordat Carel en Bernard ter Linden het grafmonument van hun voorvader onthullen.

Op woensdagmiddag 23 september hebben de bekende dominee Carel ter Linden en zijn achterneef Bernard ter Linden op de begraafplaats aan de Nuns peterweg de gerestaureerde grafsteen onthuld van hun overgrootvader Gerrit Antonius Johannes ter Linden (1842-1907). Laatstgenoemde werd in 1873 benoemd tot muziekmeester aan het Instituut Van Kinsbergen. Een paar jaar later werd Ter Linden hoofdorganist van de Sint-Nicolaaskerk. Daarnaast was hij dirigent van diverse zang- en muziekverenigingen in Elburg en omgeving. De familie Ter Linden woonde in het pand Smedestraat 13. Daar werd op 22 mei 1874 de grootvader van Carel ter Linden geboren. Later verhuisde de familie Ter Linden naar de Nuns peterweg 5.

G.A.J. ter Linden stierf op 10 juni 1907. Enkele dagen na zijn dood werd hij onder grote publieke belangstelling begraven op de begraafplaats aan de Nuns peterweg. In latere jaren werden ook zijn vrouw en zijn jongste dochter in hetzelfde graf begraven. Vanuit de oudheidkundige vereniging Arent thoe Boecop is door Anton van Wezep, Wim van Triest en Willem van Norel het initiatief genomen een werkgroep op te richten met als doel om grafmonumenten te restaureren en opnieuw te beletteren. Het herstel van de grafsteen van muziekmeester en organist G.A.J. ter Linden vormt de start van dit project. Inmiddels zijn al enkele andere stenen gerestaureerd. Carel en Bernard ter Linden onthulden de steen van hun overgrootvader. Beiden waren diep onder de indruk van het

resultaat. Met name dominee Carel ter Linden wist nog enkele prachtige verhalen te vertellen over zijn markante voorvader. Omstreeks 1885 was de muziekmeester en organist G.A.J. ter Linden tijdens een bewogen dienst in de Sint-Nicolaaskerk tot bekering gekomen. Dat heeft er uiteindelijk toe geleid dat zijn zoon en zijn kleinzoon Carel en Nico ter Linden predikant zijn geworden. Na het bezoek aan de begraafplaats werd door het gezelschap een bezoek gebracht aan de Sint-Nicolaaskerk en aan het Nationaal Orgelmuseum. Maarten Seijbel kon de familie Ter Linden een authentiek muziekboek van de organist G.A.J. ter Linden in een vitrine tonen. Aan het einde van de middag werd in het Gruithuis deze bijzondere middag afgesloten.

Laatste houten grafzerk

Op de begraafplaats aan de Nunsperweg bevonden zich in het verleden diverse houten grafmonumenten. Van al deze houten grafzerken is er nog een die de tand des tijds heeft overleefd. Het betreft het grafmonument C 328 van Aaltje van de Wetering (1903-1924). De redding van deze houten grafzerk kwam net op tijd. Gerrit van Kolthoorn (1965-2019) wees de oudheidkundige vereniging Arent thoe Boecop er in 2018 op dat de grafzerk van Aaltje van de Wetering in een slechte staat verkeerde. Dat bracht Wim van Triest en Willem van Norel er toe om actie te ondernemen. Na overleg met de gemeente Elburg werd besloten om de zerk te restaureren. De zerk is in het voorjaar van 2019 door Gerrit van Kolthoorn grondig gerestaureerd. Op het Oostenlicht hebben leerlingen onder leiding van hun docent Van Olst er verder aan gewerkt. Anton van Wezep heeft de zerk vervolgens opnieuw in de oorspronkelijke kleuren geschilderd en beletterd. Wim van Triest heeft, in samenwerking met John van Midden, gezorgd voor een degelijke stenen fundering. Aaltje van de Wetering werd geboren op 2 februari 1903. Haar ouders waren de landbouwer Jan Willem van de Wetering (1872-1927) en Geertje Eikelboom (1872-1944). Geertje Eikelboom was afkomstig uit Zwartsluis. Het echtpaar Van de Wetering-Eikelboom had nog een aantal kinderen: Johannes (1901), Reinou (1904-1907), Jantje (1906), Reinou (1910), Roelofje (1912) en Johanna (1914). Vader Jan Willem van de Wetering had een stadsboerderij op de Molenbelt op de Noorderwal, in Elburg beter bekend onder de naam Kipbult. Jan Willem van de Wetering stierf op 29 augustus 1929

Anton van Wezep en Wim van Triest plaatsen het gerestaureerde houten grafmonument terug op de plek.

te Elburg. Moeder Geertje Eikelboom overleed op 14 januari 1944 in Almelo. Aaltje van de Wetering stierf op 20 november 1924 (om 9.30 uur) op de jonge leeftijd van 21 jaar. De aangifte van haar overlijden werd gedaan door Johannes Hulsman (schoenmaker) en Jacob Hulsman (letterzetter). Volgens de rouwadvertentie in de krant was er een smartelijk lijden aan haar dood vooraf gegaan. Op haar grafmonument wordt verwezen naar Psalm 103 vers 8. Daar staat: *Barmhartig en genadig is de Heere, lankmoedig en groot van goedertierenheid.* Naast een rouwadvertentie van haar ouders stonden er in het Nieuws- en Advertentieblad voor Elburg en omstreken van 22 november 1924 nog twee advertenties vermeld. De christelijke

zangvereniging De Lofstem had een rouwadvertentie voor Aaltje geplaatst, evenals twee vriendinnen van Aaltje van de Wetering, Elizabeth Zwep en Jentje Westerink. In hetzelfde graf C 328 werden later de oom en tante van Aaltje begraven: Johannes van de Wetering (1874-1935) en Hendrika Broekhuizen (1877-1959). Johannes van de Wetering stierf op 7 september 1935 op de leeftijd van 60 jaar. Zijn vrouw Heintje van de Wetering-Broekhuizen, die in Elburg de bijnaam Heintje de Liefde had, overleed op 30 januari 1959. Het echtpaar Van de Wetering-Broekhuizen had een dochter: Aleida Johanna (1917-1999). Zij was getrouwd met Aleid Lans en woonde vele jaren in Oldebroek. Uit dit huwelijk werden twee zoons en een dochter geboren.

Verzet & Gezag

In het boek *Verzet & Gezag* verhaalt Gerard van Pijkeren 75 jaar na de bevrijding over Oldebroek en omgeving in de Tweede Wereldoorlog met onder andere:

- Het levensverhaal van zijn oom Frederik, wachtmeester bij de parketwacht in Zwolle én verzetsman in Oldebroek. Hij komt op 11 mei 1945 om het leven bij een schietincident in 't Harde bij het opsporen van achtergebleven SS'ers.
- De rol van dominees in het verzet: ds. Koolhaas en ds. Oussoren, die hun afkeer van de bezetter niet onder de kerkbanken steken en het verzetsverhaal van ds. Otto Veening, zijn geheim en zijn onverwachte dood.
- De onmogelijke taak van burgemeester Bakker in oorlogstijd en die van de wethouders, en de turbulente nasleep in de gemeentepolitiek direct na de oorlog.
- Het manoeuvreren van politiemannen, die aan de 'goede kant' staan, tussen dienstbevel en verzet.
- Het analyseren van de vraag of Frederik van Pijkeren betrokken was bij de overval op het distributiekantoor van Elburg op 13 juli 1944.
- De unieke verhalen van Geerte en Herman Evink, Johannes van Zalk, Andries van der Beek, Hendrik Smit, Henk van 't Hul, Henk Herkert en Ep Boeve, die de oorlog nog hebben meegemaakt.

Regionale geschiedschrijving met biografische invalshoek

Dr. Hinke Piersma van het NIOD schrijft in haar voorwoord: 'Het vergt een zekere moed om te schrijven over een persoon van wie veel onbekend is gebleven. Maar met de puzzelstukken die er wel zijn, heeft Gerard van Pijkeren een fraai boek gemaakt over de geschiedenis van Oldebroek waar oom Frederik

Gerard van Pijkeren schreef een indringend boek over de geschiedenis van Oldebroek in de Tweede Wereldoorlog.

werd geboren en opgroeide, en over een politiemann die moest manoeuvreren tussen dienstbevel en verzet. Regionale geschiedschrijving met een biografische invalshoek versterken elkaar'. Gerard van Pijkeren, de schrijver van het boek, begon begin jaren zestig zijn loopbaan bij de gemeente Oldebroek en werkte eind jaren zestig bij de gemeente Elburg. Als kwartiermaker en directeur van de Pensioen- en Uitkeringsraad raakte hij eind jaren tachtig betrokken bij de oorlogsgetroffenen.

Boekinformatie

Het boek is royaal geïllustreerd met full colour foto's en documenten uit persoonlijke en familiecollecties en regionale en landelijke archieven. Het boek telt ruim 200 pagina's en is verkrijgbaar bij de boekhandel (op de Noordwest-Veluwe) of te bestellen bij info.verzet-en-gezag@kpnmail.nl. Op

dit mailadres en bij de auteur kunt u ook terecht voor informatie (tel. 06 12965249). Het boek kost € 19,50 (excl. verzendkosten).

Bijzondere oorlogsvoorwerpen

Ter ondersteuning van het herdenkingsboek *Elburg en omstreken in oorlogstijd 1940-1945* zal de komende tijd een website worden ontwikkeld. Op deze website zullen educatieve opdrachten worden geplaatst voor het primair onderwijs, maar ook voor het voortgezet onderwijs. Daarnaast zullen enkele bijzondere rubrieken worden opgenomen. Een van deze rubrieken zal gaan over oorlogsvoorwerpen met een bijzonder achterliggend verhaal. In deze Kroniek willen we alvast een voorproefje laten zien.

1. PORTEMONNEE MET BRIEF

Op zondagavond 10 december 1944 werden vader Eibert Spaan en zijn zoon Willem met een aantal buurtgenoten bij de boerderij van de familie Bouw op De Haere door de Duitsers gearresteerd. Een dag later werden ze naar de Koning Willem III-kazerne in Apeldoorn gebracht. Vanuit Apeldoorn werden Eibert en Willem Spaan op 19 december overgebracht naar Kamp Amersfoort. Op 2 februari 1945 werden Eibert en Willem Spaan met de andere opgepakte buurtgenoten per trein vanaf Amersfoort overgebracht naar het concentratiekamp Neuengamme. Daar arriveerden ze op 4 februari. Het contact met de familie op 't Harde viel weg. Het leven in Neuengamme bleek ondragelijk zwaar. Er moesten zware stenen worden versjouwd en het eten was te weinig en van onvoldoende kwaliteit. Vanuit Neuengamme volgde overplaatsing naar een concentratiekamp in Wöbbelin. Willem Spaan kreeg dysenterie. Hij kwijnde langzaam weg, terwijl zijn vader hem probeerde te verzorgen. Willem stierf op 22 maart 1945 op 25-jarige leeftijd.

Met veel moeite wist Eibert Spaan de verschrikkingen van het kampeven te overleven. De Amerikanen bevrijdden het kamp in april 1945. Eibert Spaan werd per vliegtuig overgebracht naar Brussel. Ernstig verzwakt wist hij liftend in twee dagen thuis te komen. De thuiskomst was op 27 mei 1945. Hier vernam Eibert dat de familie reeds op de hoogte was van het sterven van zijn zoon Willem.

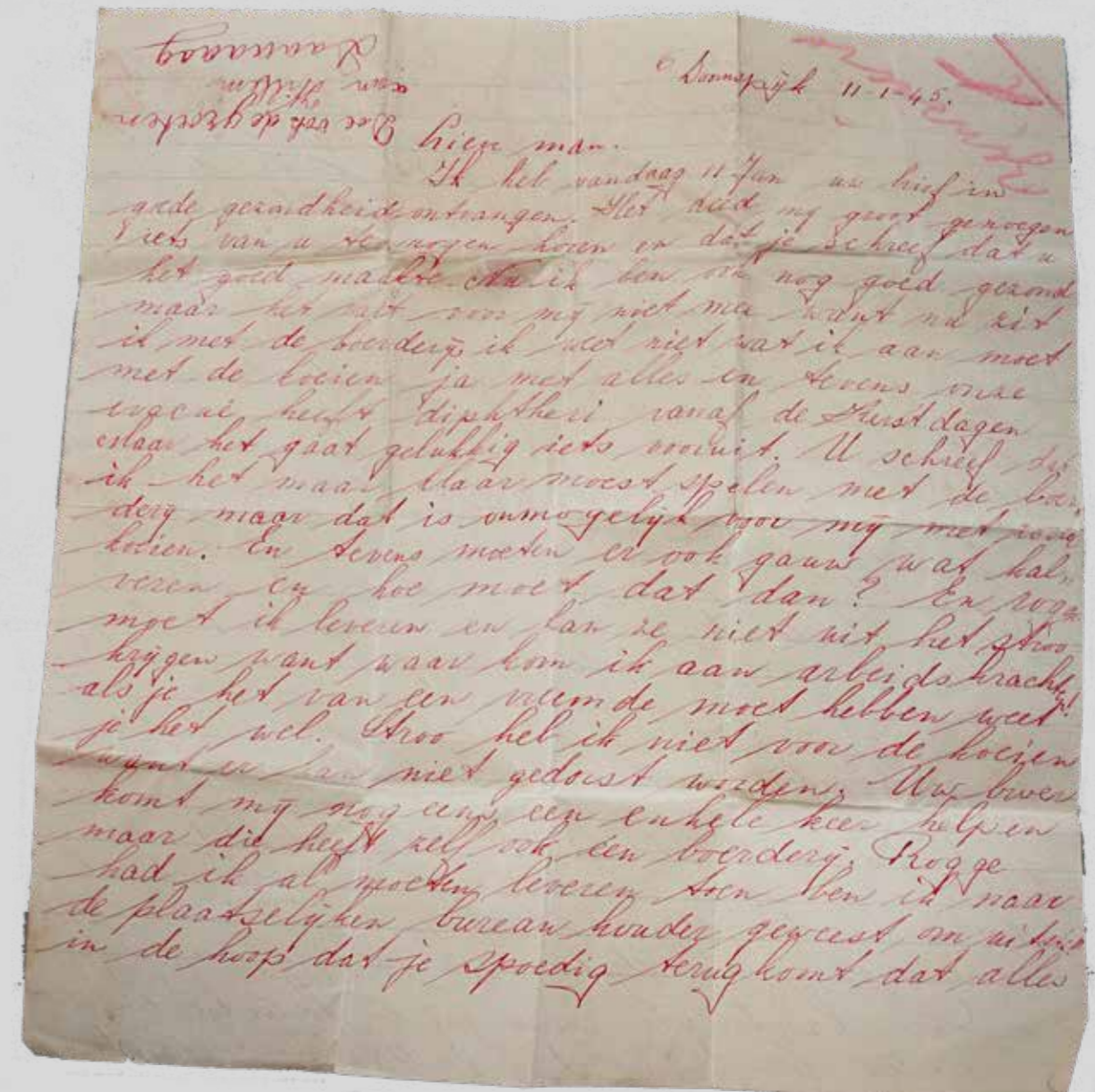
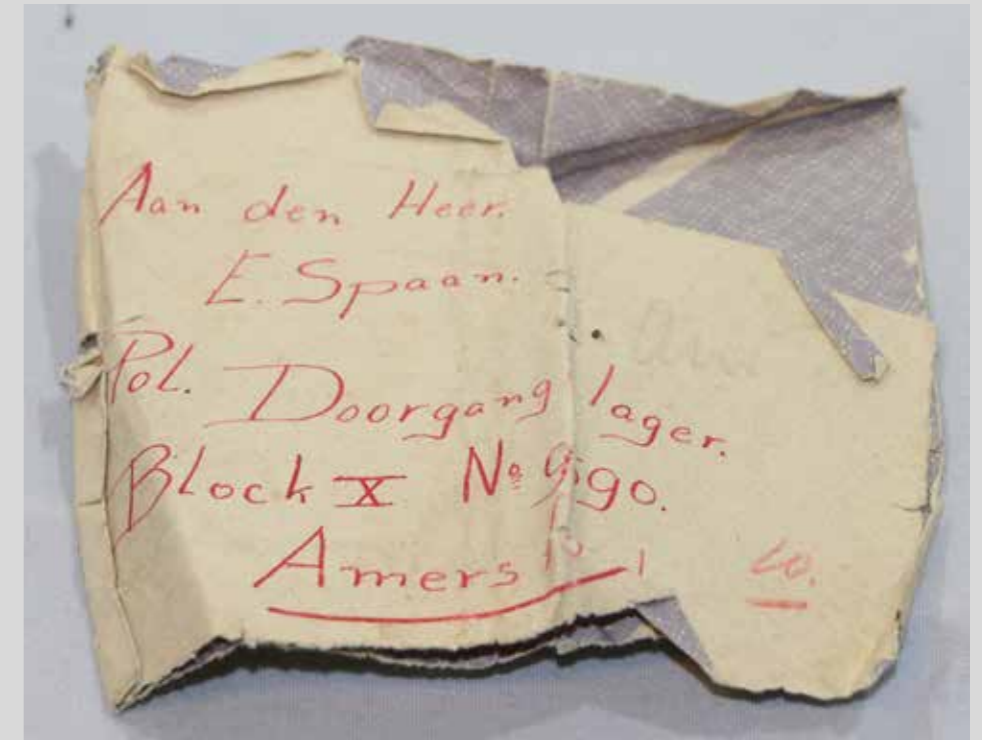
Kort na zijn thuiskomst kwamen familieleden van mensen, die ook waren gedeporteerd, informeren naar het lot van hun dierbaren. Eibert Spaan kon vanaf zijn bed in al zijn zwakheid soms informatie verschaffen. Maar zijn gezondheid bleek heel broos. Eibert kon voor het eerst zijn naar hem genoemde kleinzoon zien, maar zijn krachten namen per dag af. Eibert Spaan stierf op 6 juni 1945. Hij bereikte de leeftijd van 51 jaar. Tijdens de begrafenisplechtigheid werd ook stilgestaan bij het sterven van Willem Spaan. De teraardebestelling had zo het karakter van een dubbele begrafenis. Het verlies van zijn vader en zijn broer drukte zwaar op het leven van Aart Spaan (1925-2019). Op verzoek van zijn vrouw en kinderen schreef Aart Spaan in 1995, vijftig jaar na de bevrijding,

zijn oorlogsherinneringen op. Zijn dochter Everlien vertelde vele jaren het oorlogsverhaal van de familie Spaan voor haar leerlingen op de Ds. Baxschool in Doornspijk.

Op zaterdag 13 februari 2010 kreeg de familie Spaan uit 't Harde enkele bijzondere bezittingen terug. In Kamp Amersfoort vond een ontroerende bijeenkomst plaats waarbij enkele spulletjes van Eibert en Willem Spaan teruggegeven werden aan de familie. De Puttenaren Gert van Dompsele en Pieter Dekker was het na veel onderzoek gelukt om in de archieven van Bad Arolson, waar gegevens en spullen zijn verzameld van ruim twee miljoen nazislachtoffers, bezittingen van tientallen Nederlandse slachtoffers op te sporen. Van Eibert Spaan bleek zijn portemonnee en een

brief van zijn vrouw bewaard te zijn. Sientje Spaan-Berghorst had deze brief op 11 januari 1945 vanuit 't Harde verstuurd aan haar man en zoon. In de brief (gedicteerd door moeder Sientje, maar opgeschreven door zoon Aart) uitte Sientje Spaan haar bezorgdheid over de boerderij en het vee. Verder drong ze aan op een onderhoud met de kampcommandant om duidelijk te maken dat haar man en zoon niet op de boerderij gemist konden worden en dat ze totaal onschuldig gevangen zaten. Wonderwel is deze brief (opgevouwen en enigszins verkreukeld) in het portemonneetje bewaard gebleven. Ze vormen voor de familie Spaan een emotionele herinnering aan vader Eibert en zoon Willem Spaan.

2. COUVEUSE

Op donderdag 21 december 1944 werd bij het echtpaar Aart Klein (1918-2005) en Maria van 't Goor (1924-2016) een tweeling geboren. Het jonge echtpaar woonde op dat moment bij de ouders van Maria aan de Bovenweg 38 in de gemeente Doornspijk. De eenige tweelingbaby's kregen de namen Lubbertus (Bertus) en Hendrik (Henk). Bertus, de eerst geboren baby, woog slechts twee pond. Zijn broertje Henk woog twee pond en twee ons. De tweeling was nauwelijks levensvatbaar. Opname in het ziekenhuis zou eigenlijk noodzakelijk zijn, maar de verbinding met Zwolle was verbroken doordat de oude IJsselbrug gebombardeerd was. De vroedvrouw van het Groene Kruis, zuster Wierda (uit Doornspijk), kwam echter met een oplossing. In Oldebroek was bij de familie Van de Put aan de Bovenstraatweg begin november 1944 ook een tweeling geboren. Die baby's waren eveneens heel klein en hadden enkele weken in een couveuse gelegen. Ze waren inmiddels gegroeid en hoefden niet meer in de couveuse.

Frank van 't Goor, een broer van de moeder van Bertus en Henk, is vervolgens met zijn fiets naar Oldebroek gereden. Hij heeft de couveuse (achter op zijn bagagedrager) bij de familie Van de Put opgehaald en naar de Bovenweg gebracht. Bertus en Henk hebben vervolgens ongeveer twee maanden in deze couveuse gelegen. Warme kruiken en dekentjes zorgden er voor dat de baby's in de couveuse beschermd werden en de kans kregen om te groeien en aan te sterken.

Het gezin van Aart Klein heeft ruim een jaar bij de schoonouders aan de Bovenweg ingewoond. Daarna zijn de ouders Klein met hun twee zoontjes naar de Prins Bernhardweg in Elburg verhuisd (bij de gemeentelijke herindeling van 1974 werd de Prins Bernhardweg in Elburg veranderd in Zuiderzeestraatweg Oost. Op 't Harde was namelijk ook al een Prins Bernhardweg). De couveuse heeft (zeer waarschijnlijk) het leven van de tweeling Klein gered.

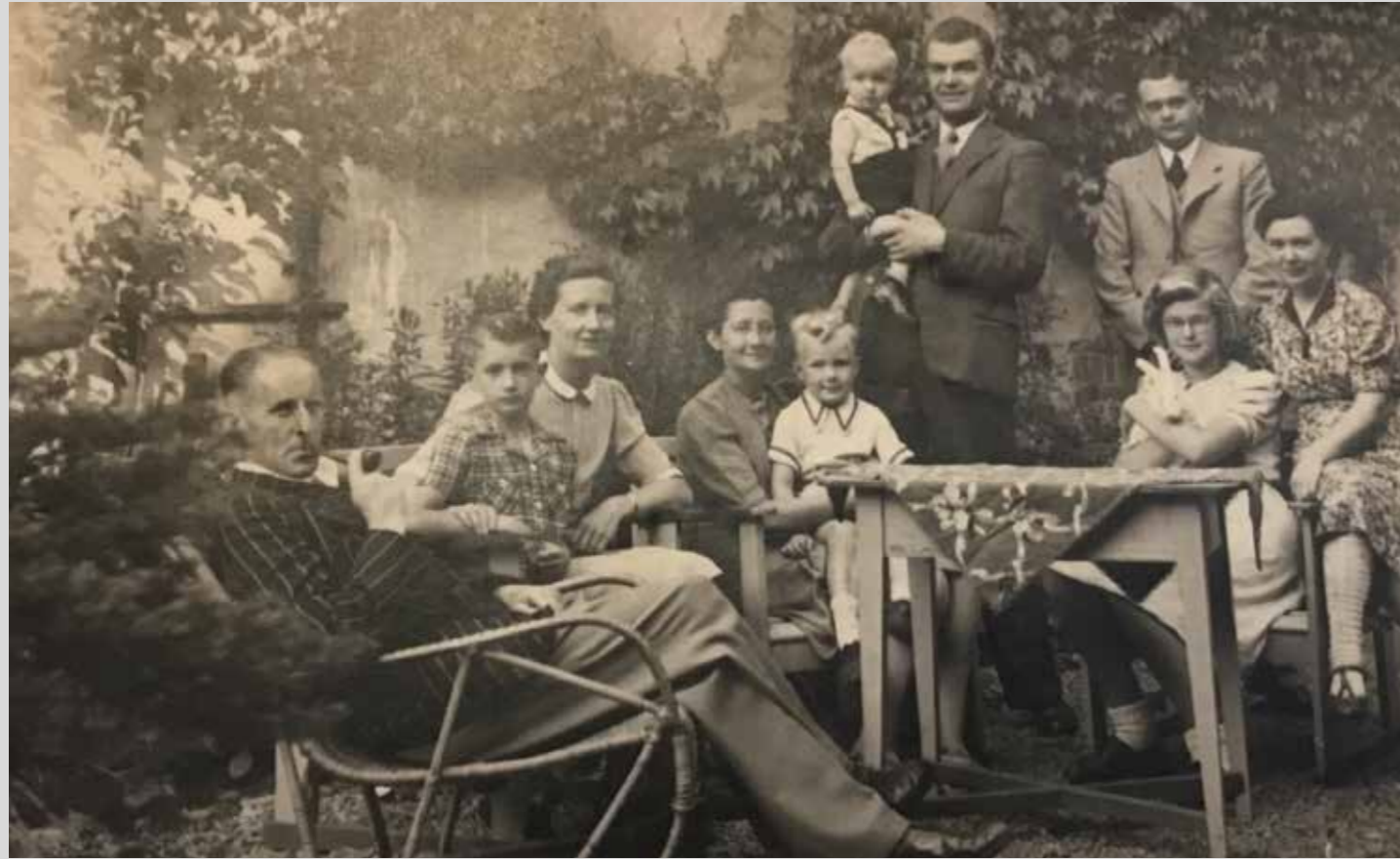
Wie de couveuse gemaakt heeft, is niet bekend. Wellicht een timmerman uit Oldebroek. Na gebruik van de couveuse is deze eerst lange tijd in bezit geweest van het Groene Kruis in Doornspijk. Toen het moment kwam om er afstand van te doen, heeft Aart Klein de couveuse opgehaald omdat het herinneringen oproep aan zijn tweelingzonen. De couveuse kwam uiteindelijk op de zolder terecht. Anno 2020 heeft Bertus Klein deze bijzondere couveuse nog steeds in zijn bezit. Een couveuse met een bijzondere herinnering aan de laatste oorlogswinter.

Bertus en Henk Klein vierden op 21 december 2019 hun vijfenzeventigste verjaardag. Twee baby's uit de Hongerwinter, die onder moeilijke omstandigheden de laatste maanden van de oorlog hadden meegemaakt. Op 26 mei 2020 poseerden de broers Klein nog een keer bij de couveuse. Daarbij werden enkele bijzondere herinneringen opgehaald...

Luchtfoto Veluwemeer
Door Fabian de Gunst

3. BRIEFJE

De familie Veninga ontspannen bijeen omstreeks 1943. Kornelis Veninga staat rechts, met op zijn arm zijn zoon Karel. Rechts van hem staat Jan Smallenbroek. Ook de zoonjes Tom en Kees staan op deze foto.

Op 18 april 1945 werd kandidaat-notaris Kornelis Veninga waarnemend burgemeester van Elburg. Hij bleef in die functie totdat in december burgemeester Van Lynden terugkeerde op die post. Na de bevrijding werd burgemeester Van Lynden gestaakt (tijdelijk zuiver bevonden). De zuiveringscommissie moest eerst vaststellen welke rol Van Lynden gespeeld had tijdens de bezettingsjaren, voordat hij definitief op zijn post kon terugkeren. Op het gedrag van burgemeester Van Lynden vielen uiteindelijk geen verkeerde zaken aan te merken. Het volledige eerherstel werd pas formeel in april 1946 een feit. Een golf van ontroering ging door Elburg toen bekend werd dat Kornelis Veninga op 5 april 1945 geheel onverwachts op 41-jarige leeftijd was overleden.

Kornelis Veninga was op 1 december 1904 geboren in het Friese Bergum. Hij kwam in november 1929 als notarisklerk

in dienst op het kantoor van de familie Hoefhamer. Kornelis Veninga trouwde 19 september 1933 met Carolina Luitingh. Uit hun huwelijk werden drie zoons geboren: Tom, Kees en Karel. Kornelis Veninga studeerde met goed gevolg voor kandidaat-notaris. Gedurende vier jaar woonde het gezin Veninga in Nunspeet. Daarna kwam de familie te wonen op de bovenverdieping van het pand Beekstraat 48 in Elburg. Veninga was in Elburg actief in diverse maatschappelijke organisaties. Tijdens de oorlogsjaren werd Kornelis Veninga districtscommissaris van het Bureau Afvoer Burgerbevolking, hoofd van de gemeentelijke Evacuatieregeling en hoofd van de Luchtbeschermingsdienst.

Na de oorlog werd hij benoemd tot waarnemend burgemeester van Elburg van 18 april tot 19 december 1945. Op 30 november 1945 werd hij lid van de

tijdelijke gemeenteraad Elburg. Na 19 december werd hij directeur-beheerder van een regeringsdepot van overgenomen oorlogsgoederen van de Canadezen. In het voorjaar van 1946 volgde zijn benoeming als kandidaat-notaris op het kantoor van notaris Verheus te Epe.

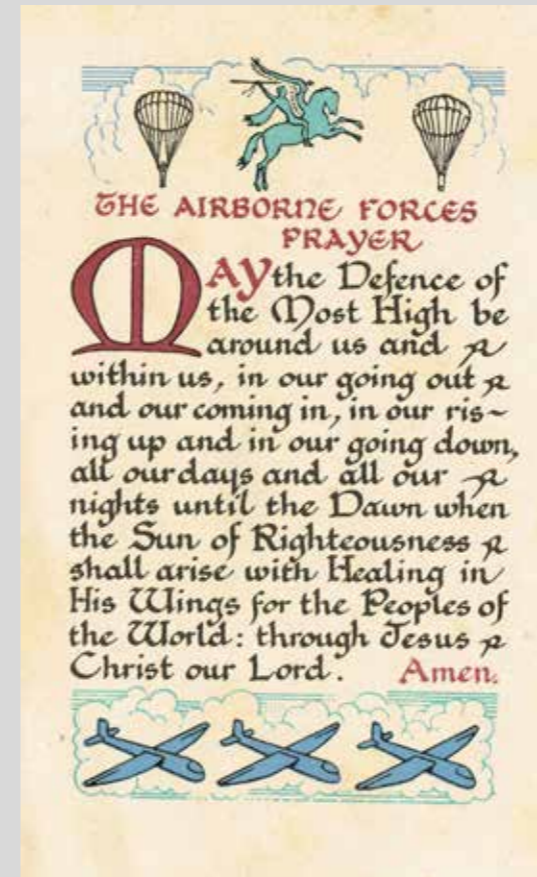
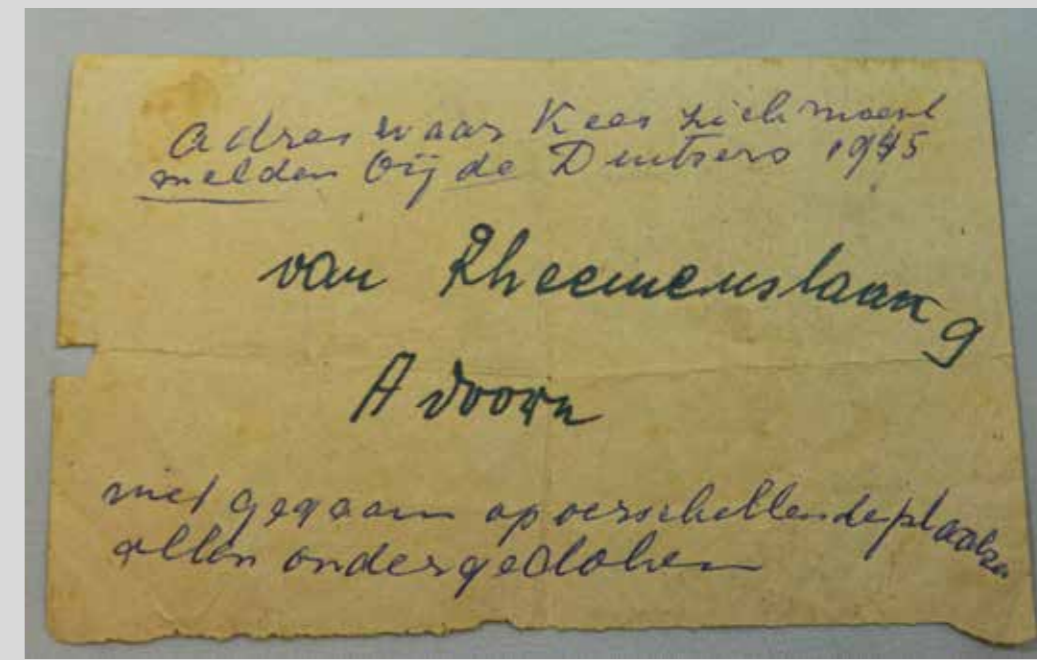
Kornelis Veninga werd op dinsdag 9 april 1946 begraven op de Algemene Begraafplaats aan de Nunspeeterweg. Onder de aanwezigen waren onder anderen Jan Smallenbroek (burgemeester van Assen en later minister van Binnenlandse Zaken), een vroegere vriend van de overledene en dominee George Pare, de Engelse geestelijke die tijdens de oorlog in de bovenwoning van de familie Veninga was ondergedoken. Op het graf werd onder anderen gesproken door burgemeester G.A.F. van Lynden en door notaris Hoefhamer.

Op 28 februari 1945 deden SS'ers een inval in het pand Beekstraat 48. Kornelis Veninga was op dat moment niet thuis.

In het pand verbleven op dat moment Henk Verhoef en de Engelse legerpredikant George Pare. Ze konden zich nog net op tijd in hun schuilplek verstoppen. De bovenverdieping werd door de SS'ers grondig doorzocht, maar er werd niets gevonden.

Kornelis Veninga kreeg bericht dat hij zich aan de Van Rheemenslaan 9 in Apeldoorn moest melden. Dat heeft hij niet gedaan. De familie Veninga besloot meteen daarna onder te duiken.

Op een stukje papier had mevrouw Veninga het adres geschreven. Op hetzelfde briefje had ze ook geschreven dat haar man geen gehoor had gegeven aan het bevel. Op verschillende adressen was het gezin Veninga vrijwel onmiddellijk daarna ondergedoken. Het briefje was ruim 75 jaar in het bezit van de familie. In april 2020 schonk zoon Tom Veninga uit Epe dit bijzondere briefje aan het bestuur van Arent thoe Boecop.

4. RADIO-DAGBOEK

Vanaf eind 1943 waren Wim de Gunst (1928-2006) en Freek Broekhuizen actief in het verzet. Bij de familie De Gunst aan de Beekstraat luisterden de beide vrienden met regelmaat naar de illegale radio-uitzendingen vanuit Londen. Belangrijke opgevangen radiob berichten werden op posters in de binnenstad van Elburg vermeld en opgeplakt onder de titel *Margriet*. Door de Elburger bevolking werden de posters al gauw bekend onder de naam De Rode Pimpernel. De naam had betrekking op de rode inkt waarmee de teksten werden geschreven. Ook het logo bovenin, een margriet, was in rood getekend. Na verloop van tijd typte Piet Vercouteren, districtsleider van de LO, de bulletins. Het verspreiden van de posters vormde het begin van de illegale pers in Elburg. Verzetsleider Piet Vercouteren vond

het samenstellen van het nieuwsbulletin *Margriet* niet effectief en onderzocht al vrij spoedig, na verschijning van de eerste exemplaren, naar mogelijkheden om deze te stencilen. Daarvoor had hij echter een cyclostyle nodig. Toen dat niet lukte, kreeg Vercouteren het aanbod vanuit Kampen om voorzien te worden van gestencilde edities van *Strijgend Nederland*. Nadat de vraag in Elburg steeds meer toenam en het transport van exemplaren steeds gevaarlijker werd, rees de vraag om het plaatselijke blad *Margriet* weer uit te geven of door te gaan met de verspreiding van *Strijgend Nederland*. In Elburg was men intussen in het bezit gekomen van een stencilmachine. De redactie van *Strijgend Nederland* deed vervolgens het aanbod om moederstencils beschikbaar te stellen, die in Elburg konden worden afgedraaid. Deze stencils werden in een stang van een herenfiets verborgen. Onderweg werden de fietsen op een afgesproken

ontmoetingspunt omgeruild met een koerier uit Elburg (Henk Hulst). De gebroeders Henk en Nico Gruppen stencilden de krantjes. De verspreiding van *Strijgend Nederland* bestreek een groot deel van de Noordwest-Veluwe. Vanaf eind september 1944 werd de band met Kampen verbroken. Na de Slag om Arnhem werd het steeds gevaarlijker om illegaal werk te doen. Voortaan stelde Albert Hulst berichten samen en schreef artikelen over diverse gevoelige onderwerpen. Ook de heer J. Fokkens leverde artikelen, terwijl Aart Hulst de technische zaken verzorgde. Nadat eind oktober 1944 ook het vervoer van grote pakketten Trouw vanuit Utrecht steeds gevaarlijker werd, besloot men ook dit blad in Elburg te vermenigvuldigen en werd de speciale uitgave van Trouw afwisselend met *Strijgend Nederland* verspreid. Daarnaast werden ook wel artikelen uit Trouw toegevoegd aan *Strijgend Nederland*.

Vanaf 3 september 1944 tot 17 april 1945 hield Wim de Gunst een cahier bij met inhoudelijke berichten van de illegale radio-uitzendingen. Er moest heel snel geschreven worden. Vandaar dat het handschrift soms lastig leesbaar is en er veel afkortingen worden gebruikt. Het unieke aantekeningboek maakt deel uit van het oorlogsarchief van wijlen Wim de Gunst.

Op de laatste bladzijde van het cahier staat het volgende:

Zondag 15 april

Zwolle is bevrijd en Winschoten. In Meppel wordt nog gev[ochten]. Het vliegveld Deelen en Terlet.

Maandag 16 april

Meppel bevrijd. Hoenderloo en Otterloo zijn bevrijd. Leeuwarden is bevrijd.

Dinsdag 17 april

Groningen bevrijd. Ten o[osten] van Winschoten hebben de polen hevige tegenstand. In Friesland is Harlingen bereikt. Vanuit Leeuwarden is Sneek en Bolsward bevrijd. Meer n[oordelijk] liggen de Canad[ezen] nu onder zwaar vuur v[d [van de] D[uiters]] vanaf de Waddeneil[anden].

5. BRIEFJE, AUTOBIOGRAFIE EN VORKJE

Maud Peper werd op 24 januari 1936 geboren in een Joods gezin te Amersfoort. Haar Joodse naam was Mirjam. Mauds ouders waren Hartog (Harry) Peper en Lili Eschwege (afkomstig uit Frankfurt am Main). In dit gezin werd op 23 februari 1938 nog een dochter, Rita (Joodse naam Rebekka), geboren. De familie Peper had een restaurant in Amersfoort.

Onderduiken in Oldebroek

Ten gevolge van de dreigende oorlogsomstandigheden moest het gezin Peper in de zomer van 1942 onderduiken. De Amersfoortse verzetsman Kees van Zwol bracht de familie Peper in contact met Jan Kanis. Jan Kanis was in mei 1940 verhuisd van Oldebroek naar Amersfoort. Hij was als postbeambte werkzaam op het postkantoor in Amersfoort. Vanuit zijn werk deed Jan Kanis verzetswerk door het regelen van onderduikadressen. Jan Kanis kende veel adressen in Oldebroek waar mensen veilig konden onderduiken. Toen het te gevaarlijk werd in Amersfoort besloot het echtpaar Peper om onder te duiken. Op een avond werden de zusjes Maud en Rita met hun kofertjes bij de familie Kanis aan de Anna Paulownalaan 36 gebracht. Vader Peper zei bij zijn afscheid tegen Maud: 'Pas goed op je zusje'. In dezelfde nacht liep Jan Kanis met de beide meisjes via de bossen naar het treinstation in Nijkerk. Op het station in Amersfoort zou de kans op herkenning aanwezig zijn. Maud had een klein zaklampje bij zich en plukte die nacht bosbessen. Per trein kwamen de meisjes in 't Harde aan, en vandaar bracht Jan Kanis hen naar de boerderij van de familie Spronk aan de Zuiderzeestraatweg 366 in Oldebroek.

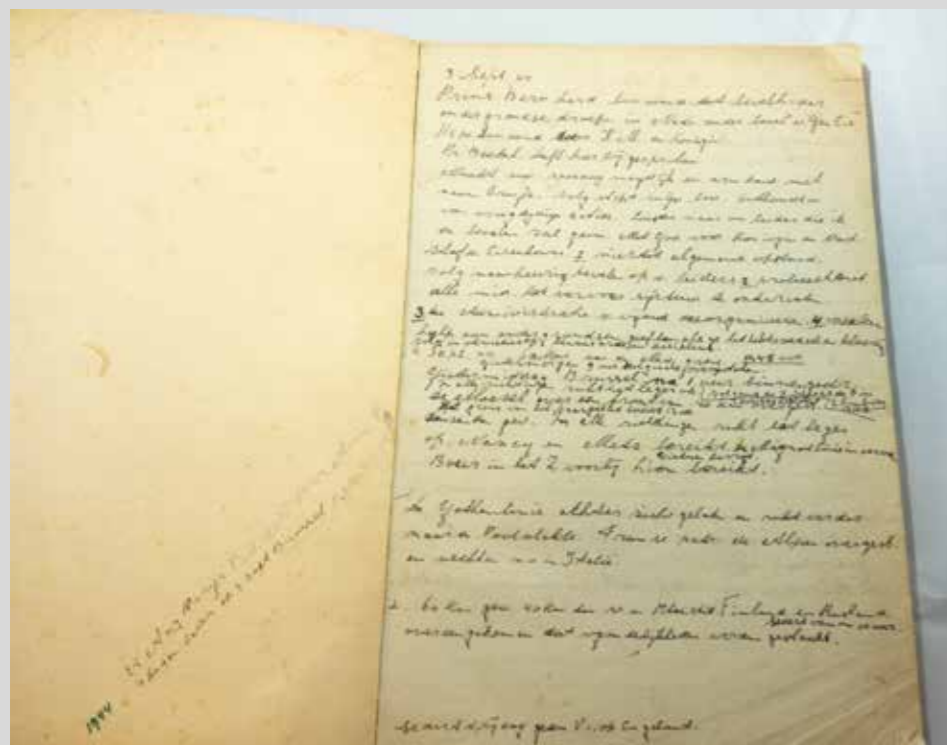
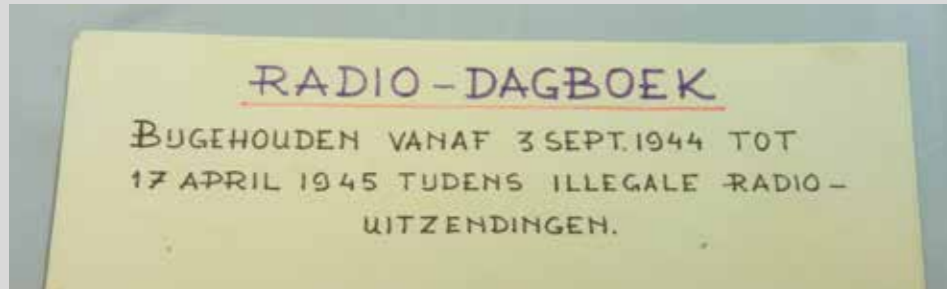
Hartog Peper en zijn vrouw Lili Peper-Eschwege met hun dochters Maud en Rita (1941).

Familie Spronk

Hendrik Spronk (1884-1944) en Jacoba (Coba) Flier (1879-1950) hadden geen kinderen. In hun boerderij aan de Zuiderzeestraatweg woonde ook klompenmaker Evert Flier (1876-1951), een broer van Coba. Bij deze oudere mensen leek het voor Maud en Rita veilig. Ze kregen andere namen: Mairigje en Rika Spronk. Er werd hen duidelijk gemaakt dat ze nietjes waren van de familie Spronk en dat ze in Oldebroek verbleven vanwege een bombardement op hun ouderlijk huis. Naast Maud en Rita Peper was er nog een andere onderduiker bij de familie Spronk, de Joodse jongen Mozes Winnik.

Briefje

Na verloop van tijd bleek dat bij een zuster van Coba Spronk-Flier, de weduwe Blaauw aan de Hogenbrinkweg, het echtpaar Alfred Schnell en Eva Jolowicz ondergedoken was. Eva Schnell-Jolowicz was de juf van Maud en Rita geweest op de kleuterschool in Amersfoort. Mairigje en Rika leerden via hun vroegere kleuterschooljuffrouw een beetje lezen en schrijven. Om een levensteken te geven aan hun ouders schreef Coba Spronk-Flier met potlood een briefje. Dit moest Mairigje met een kroontjespen overtrekken. Deze brief is bewaard gebleven en ligt in het Holocaustmuseum in Washington.

Veranderingen

Tijdens de onderduikperiode van Maud en Rita Peper stierf op 20 januari 1944 Hendrik Spronk. Deze gebeurtenis heeft diepe indruk op de beide zusjes gemaakt. Kort daarop gingen Gerrit Spronk (1917-1992) en zijn vrouw Dirkje Franken bij hun tante inwonen. Ze woonden na hun huwelijk in 1942 eerst bijna twee jaar bij hun (schoon)ouders aan de Zuiderzeestraatweg (tegenover cafetaria 't Wissel). Zij zetten vanaf het voorjaar van 1944 het boerenwerk van hun tante en overleden oom voort.

Het echtpaar Spronk-Franken is in 1963 met hun kinderen verhuisd naar de boerderij aan de Vierhuizenweg 9. Dat erf was eigendom van Jan Spronk. Hij was ongehuwd. Tijdens de oorlog zat Victorina Roosje Jacobs (later gehuwd met Bart Klompmaker) hier ondergedoken.

Naar Elburg

Eind 1944 dreigden er razzia's in Oldebroek. De kansen op verraad namen toe. Voor de beide Joodse meisjes werd het te gevaarlijk om bij de familie Spronk te blijven. Via de verzetskring in Elburg kwamen de zusjes Peper bij de familie Westerink in het pand Beekstraat 3 terecht. Het echtpaar Westerink-Ipenburg had een dochter: Frederica Johanna (Jo). Jacob Westerink (1885-was visserman van de EB 3), maar tevens koster in het pand Beekstraat 3 van de Vergadering van Gelovigen.

Eind september 1944 kreeg het echtpaar Westerink een Arnhemse evacuee met haar dochter in huis. Ze kwamen uit een Arnhemse volkswijk en moesten na de Slag om Arnhem evacueren.

Een dag na Tweede Kerstdag kwam verzetsvrouw Deliana Verhoef met het verzoek om twee joodse meisjes op te nemen. Nog dezelfde avond werden Maud en Rita Peper vanuit Oldebroek bij de familie Westerink gebracht. Het gevolg was dat de Arnhemse vrouw met haar dochter bij de burens werden ondergebracht. Omdat heel veel Elburgers evacuees in huis hadden, viel de aanwezigheid van Maud

Van een Canadese militair kreeg Maud Peper op 19 april 1945 een stukje chocolade. De smaak van deze chocolade bleef Maud altijd herinneren aan haar bevrijding in Elburg.

en Rita niet op. In Elburg kregen Maud en Rita nieuwe schuilnamen: Marrie en Rika Hoogendoorn.

De familie Westerink had voldoende eten. Deliana Verhoef zorgde voor voldoende bonkaarten. En Jacob Westerink kon vis ruilen voor andere voedingsmiddelen.

Bevrijding

Op 19 april 1945 werd Elburg bevrijd. In de ochtenduren kwamen de Canadezen via de Mheenpoortbrug Elburg binnen rijden. Maud stond op dat moment vol bewondering vanachter het raam alles te bekijken. Toen ze hoorde dat Elburg bevrijd was, is ze naar buiten gerend. De Canadezen strooiden met snoepgoed, sigaretten en chocolade. Maud wist niet wat chocolade was. Toen Jo haar een stukje chocolade gaf, proefde Maud een heerlijke smaak. De smaak van chocolade zou haar voortaan altijd blijven herinneren aan de bevrijding!

Na de bevrijding zijn Maud en Rita nog even in Elburg gebleven. Daarna heeft Jo de zusjes naar de familie Spronk in Oldebroek gebracht. Ze wilden Maud en Rita nog een poosje in huis hebben. Korte tijd later zijn de zusjes Peper door hun ouders vanuit Oldebroek naar Amersfoort gebracht.

Emigratie naar de V.S.

In 1950 besloot de familie Peper te emigreren naar de Verenigde Staten. Ze vestigden zich in New York City. Enige tijd later leerde Maud haar man Hans Dahme kennen. Hij was van oorsprong een Duitse immigrant, een christen en werkzaam als vliegenier bij Pan Am. Na hun huwelijk in 1957 vestigden Maud en Hans zich in New Jersey. Ze kregen vier kinderen (een zoon en drie dochters) en negen kleinkinderen.

Educatie over de Holocaust

Maud ging na verloop van tijd als vrijwilligster werken voor de New Jersey State Board of Education waar ze uiteindelijk opklom tot president. Ze legde zich speciaal toe op Holocausteducatie voor studenten, volwassenen en docenten. Via congressen, scholenbezoeken en excursies naar Europa doceerde Maud over de betekenis van de Holocaust in Europa. Sinds 1999 maakt Maud met groepen reizen naar Europa. Daarbij bezoekt ze onder andere Berlijn, Warschau en de voormalige vernietigingskampen Auschwitz, Majdanek en Theresienstadt. In Nederland worden bezoeken gebracht aan Kamp Vught, Amsterdam, Amersfoort, Vierhouten, Oldebroek en Elburg.

Na een periode van 24 jaar stopte Maud in oktober 2007 met haar werkzaamheden aan de New Jersey State Board of Education. Maar in de jaren die volgden, ging Maud door met het organiseren van studiereizen naar Europa.

Eredoctoraat

Op 12 mei 2012 kreeg Maud Dahme een eredoctoraat aangeboden door het Saint Elizabeth College in Convent Station (New Jersey) vanwege haar grote verdiensten met betrekking tot haar inspanningen in het onderwijs aan jongeren de geschiedenis van de Holocaust in de Verenigde Staten bekendheid te geven. Een zeer eervolle onderscheiding!

Autobiografie

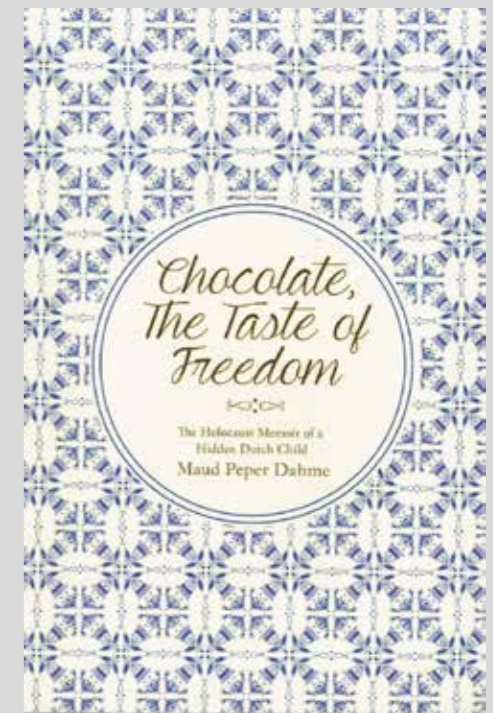
In 2015 verscheen de autobiografie *Chocolate, The Taste of Freedom. The Holocaust Memoir of a Hidden Dutch Child*. (New Jersey, 2015). In dit bijzondere boek heeft Maud haar levensverhaal beschreven. De oorlogsjaren staan centraal. De titel van de autobiografie wordt in hoofdstuk tien op een verrassende manier duidelijk.

Maud Peper op bezoek bij Dirkje Spronk-Franken in Oldebroek.

Vorkje

Eind juli 2017 bezocht Maud in het zorgcentrum De Hullen in Oldebroek Dirkje Spronk-Franken. Dirkje kwam vanwege haar hoge ouderdom op dat moment niet meer van haar bed. Er volgde een emotionele ontmoeting. Dirkje had op tafel een enveloppe klaar liggen waarop de naam van Maud stond geschreven. Dirkje wilde het Maud graag geven. In de enveloppe zat een zilveren vorkje met op het handvat de naam van Maud ingegraveerd. De familie Spronk had dit vorkje vele jaren later nog gevonden en fraai opgepoetst. Tot hun verbazing kwam daarbij de naam van Maud tevoorschijn. Dirkje wilde voor haar sterven dit vorkje zo graag persoonlijk aan Maud geven. De ouders van Maud en Rita hadden in de zomer van 1942 hun dochters een lepel en een vorkje in hun koffertjes meegegeven. Enkele weken na deze bijzondere ontmoeting, op 14 augustus 2017, stierf Dirkje Spronk-Franken. Ze bereikte de gezegende leeftijd van 98 jaar.

In 2015 verscheen de autobiografie van Maud Peper-Dahme, The taste of freedom. The Holocaust Memoir of a Hidden Dutch Child.

Het (recent) gevonden vorkje dat Maud Peper in 1942 van haar ouders in haar koffertje meekreeg toen ze moest onderduiken.

Elburg en omstreken in oorlogstijd 1940-1945

Het bestuur van Arent thoe Boecop en met name Willem van Norel krijgen de laatste maanden heel veel positieve reacties binnen op het herdenkingsboek over de oorlog.

In het voorjaar stond het herdenkingsboek bij de Elburger Boekhandel op nummer 2 in de Boeken Top 10. Ook in 't Harde deed het herdenkingsboek het goed als Boek van de Maand bij boekhandel Marsman. Maar niet alleen binnen de eigen gemeente werd het boek goed ontvangen, ook daarbuiten en in alle lagen van de bevolking klonken opgetogen geluiden. Een kleine bloemlezing:

In Leiden werd het boek enthousiast ontvangen door Prof. dr. Hans Blom, historicus en voormalig directeur van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD). Hij reageerde uitbundig:

'Wat een schitterend verzorgd boek. Jullie weten van uitgeven in Elburg!', zo stak hij van wal, en vervolgde: 'Interessant bij toeval ook het verhaal van Atie Visser tegen te komen, dat hier in Leiden veel commotie gaf een paar jaar geleden toe ze 'uit de box' kwam met die bekentenis.' Tot slot vermeldde Hans dat het boek 'een ereplaats krijgt naast het vorige prachtboek over Elburg' dat hij bezit.

Zo klom ook Gerrit Jan Wolffensperger uit Amsterdam in de spreekwoordelijke pen om ons te laten weten dat hij erg verguld was met het boek en het aandeel daarin over zijn vader:

'Het bijzondere van je boek is dat het de oorlog beschrijft op micro-niveau'. Wolffensperger legt het accent op de 'individuele mensen in de oorlog, met hun achtergrond en belevenissen.' Hij is ontroerd door de passage over zijn vader: 'Niet alleen mijn eigen vader, Gerrit Jan van der Veen, was dapper in de oorlog, maar

Professor dr. Hans Blom, emeritus hoogleraar Nederlandse geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en voormalig directeur van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD).

Hans Peeper met zijn kleinzoon Gidon tijdens de drie-generatieslezing op 4 mei 2019 in Herinneringscentrum Kamp Westerbork.

ook mijn tweede vader', laat hij weten. Het doorgeven van de oorlogsverhalen raakt mensen. Het maakt de tongen los, het zet mensen ertoe aan om erover in gesprek te komen of om persoonlijke verhalen, die soms diep weggestopt waren, te delen.

Robert Sylvain Kahn was tijdens de periode 1942-1945 met zijn Joodse ouders en zuster Rose-Mary ondergedoken bij de familie Van Zeeburg op de boerderij Soppenhof (Veldweg) te Doornspijk. Robert S. Kahn was directeur van het bekende modehuis Hirsch en Cie (op het Leidscheplein te Amsterdam), waarvan zijn vader René Kahn ook directeur was geweest. Robert S. Kahn is inmiddels 98 jaar oud en nog zeer scherp van geest. Enkele maanden geleden was hij nog bij de familie Van Zeeburg aan de Veldweg in Doornspijk op bezoek om zijn kleinzoon de onderduikplek te laten zien. Op zaterdag 18 april 2020 gaf hij zijn reactie op het herdenkingsboek: 'Het is een geweldig boek. Het is mij wel

drie bedankbrieven waard. Fantastisch dat jullie deze verhalen door middel van dit schitterende boek doorgeven aan zoveel scholieren. Ik moet nog vaak aan die tijd in Doornspijk denken. Ik hoop je nog eens te ontmoeten, wellicht op de uitgestelde presentatieavond later in het jaar.'

Hans Peeper uit Amstelveen is een goede bekende van Willem van Norel. Hij is meerdere keren in Elburg geweest en trad in januari 2020 nog op als gastspreker in Kamp Westerbork voor de leerlingen van het Nuborgh College Lambert Franckens. Hans heeft als 6-jarig jongetje met zijn vader Bergen-Belsen overleefd. 'Ik heb het boek al even doorgebladerd en o.a. het voorwoord van Jan Terlouw gelezen', zegt Hans, na uitgebreide dankzegging voor het ontvangen boek. 'Ook is me opgevallen hoe je de gebeurtenissen in Elburg in een breder perspectief plaatst', gaat Hans verder, en vervolgt: 'Het boek leest makkelijk door het boeiende van alle persoonlijke verhalen, triest dat de achtergrond zo vreselijk was.'

Gerdi Verbeet is oud-voorzitter van de Tweede Kamer en momenteel voorzitter van het Nationaal Comité 4 en 5 mei. In een mooie brief schreef ze aan Willem: 'Ik heb er vanmiddag direct urenlang in zitten lezen. Zeer de moeite waard! Geweldig dat niet alleen de leden van de historische

Ad van Liempt, journalist, televisie-programmamaker en auteur van vele oorlogsboeken.

vereniging, maar ook de 2700 leerlingen van groep 7 en 8 en van het voortgezet onderwijs dit boek ontvangen als herinnering aan de Tweede Wereldoorlog, een periode die voor de meeste Nederlanders ook 75 jaar na de bevrijding nog steeds een moreel ijkpunt vormt'. Ze besluit met de woorden: 'Laten we hopen dat deze coronacrisis ons ook iets terugbrengt van de saamhorigheid en moed in de oorlog.'

Ook van Rozette Kats uit Amsterdam, voormalig begeleidster van Jules Schelvis (1921-2016) kreeg Willem een fijne brief. Ze schrijft onder andere: 'Een geschenk van grote waarde, waarmee ik heel blij ben. Het ziet er fantastisch uit, is heel mooi vorm gegeven (compliment voor Annet!)', schrijft Rozette. 'Wel zag ik al dat je in je na-

Gerdi Verbeet, voormalig voorzitter van de Tweede Kamer en voorzitter van het Nationaal Comité 4 en 5 mei.

woord nog even aan Jules refereerde, wat mij natuurlijk heel erg goed deed. Juist gisteren was het precies vier jaar geleden dat hij voorgoed de ogen sloot. Jij hebt op deze manier in ieder geval nog eens extra een geweldige bijdrage geleverd aan Jules' opdracht om de verhalen door te vertellen', besluit Rozette, die onlangs nog in Herinneringskamp Westerbork een ooggetuigenlezing hield voor de leerlingen van havo-3 van het Nuborgh College Lambert Franckens.

Ook Ad van Liempt schreef een enthousiaste reactie:

'Het is een indrukwekkend werk geworden. Wat ziet het er schitterend uit, wat is het enorm rijk geïllustreerd en vooral: wat een geweldige research ligt eraan ten grondslag! Al die persoonlijke ervaringen, van verzetsmensen, Joodse slachtoffers en onderduikers, NSB'ers, bestuurders, onderduikgevers - ik denk niet dat er een gemeente in Nederland is waarvan de bezettingsperiode zo grondig en gedetailleerd is onderzocht en beschreven'. En hij vervolgt: 'Het past ook heel goed in de belangrijkste trend in de historiografie over de oorlog: het accent komt steeds meer op het lokale en op het persoonlijke. Daardoor blijft de geschiedenis levendig, daarmee kun je ook de jonge generaties boeien', en neemt volgens eigen zeggen 'zijn hoed zelfs eerbiedig af'.

Henk van Leeuwen uit Nijverdalen schreef in een reactie aan Willem:

‘Ik heb het herdenkingsboek al grotendeels gelezen en ben erg onder de indruk van de inhoud. Het is een bijzonder boek, veelomvattend en zeer lezenswaard. Ik ben onder de indruk van wat mensen meegemaakt hebben en onder welke afschuwelijke omstandigheden. Dat er gerelateerd aan zo’n betrekkelijk kleine omgeving zoveel gebeurd is en vooral sinds medio 1944, trof me sterk. Hartelijk dank voor al het werk dat het redactieteam en vooral jij daaraan besteed hebben. Ook de lay-out is smaakvol.’

Aartje Spaan-Polinder uit ‘t Harde is zeer verguld met het boek:

‘Ik zit vrijwel iedere dag in het boek te lezen. Ik herken heel veel. Het in brand steken van de boerderij van de familie Van Os zie ik nog zo voor me. Vaak zit ik ‘s avonds tot na elf uur in het boek te lezen. Het is een prachtig, waardvol boek geworden.’

Oud-penningmeester Chris Hengeveld gaf de volgende reactie:

‘Het resultaat van jouw drukke periode mag er zijn: een schitterend herdenkingsboek over de Tweede Wereldoorlog. Mijn complimenten!! Het is ook mooi dat de schooljeugd dit boek krijgt: de Tweede Wereldoorlog is een periode die wij nooit mogen vergeten. Wij niet, maar ook de

Acteur, filmregisseur en kunstschilder Jeroen Krabbé stuurde twee bedankkaarten en liet weten zeer onder de indruk te zijn van dit prachtige boek.

generaties na ons niet. Voor mij was de Tweede Wereldoorlog in Elburg toch een beetje een onbekend gebied. Iedereen die ik spreek is onder de indruk van dit boek. Vol trots (ik voel mij nog steeds een AtB'er) zeg ik dan dat het schrijven van een dergelijk boek bij jou (en uiteraard ook jouw team) in vertrouwde handen is. Het blijkt maar weer eens hoe belangrijk jij bent voor Arent thoe Boecop. Ik hoop dat iedereen dit inzielt. De kerkdienst in de Grote Kerk van

gistermorgen (19 april 2020) was door dominee Mensink geheel in het teken van de bevrijding van Elburg gesteld. Een mooie dienst!’

Ten slotte

Nog steeds komen er reacties binnen. En ook het aantal nieuwe leden groeit gestaag. Daarnaast doneerden heel veel mensen uit waardering een gift. Het bestuur van Arent thoe Boecop is heel blij met deze geweldige steun!

Veel belangstelling voor lezing over Ardennenoffensief

In een bomvol Gruithuis gaf Willem van Norel woensdagavond 19 februari j.l. een lezing over het Ardennenoffensief. Deze lezing gold als voorbereiding op de buitenlandexcursie in het najaar. Helaas kon deze excursie dit jaar door het Covid-19 virus niet doorgaan. Tijdens deze excursie zouden onder ande-

re de Amerikaanse begraafplaats Neuville en Condroz en het museum in Bastogne worden bezocht. Voor de pauze werden er beelden getoond van deze begraafplaats. Hier is Ted Bachenheimer, de Amerikaanse soldaat die op ‘t Harde werd doodgeschoten, herbegraven. Bachenheimer werd later in

Amerika opnieuw begraven. Verder was er tijdens de presentatie aandacht voor het interactieve museum in Bastogne. Na de pauze werden er filmbeelden van het Ardennenoffensief vertoond.

Oprichting werkgroep belettering monumentale grafstenen

In het afgelopen jaar hebben Anton van Wezep, Wim van Triest en Willem van Norel het initiatief genomen om enkele bijzondere grafstenen opnieuw schoon te maken en te beletteren. Op pagina 8-10 in deze Kroniek kunt u daar al wat meer over lezen. Op veel oude begraafplaatsen staan diverse unieke stenen waar vaak een bijzondere geschiedenis aan verbonden is. Maar in een aantal gevallen is de tekst soms nauwelijks leesbaar. Veel stenen zijn door de tand des tijds aangetast of vaak nauwelijks onderhouden.

Een begraafplaats is een bron van genealogische geschiedenis. Uitgave 89, verschenen in november 2009, is als themanummer helemaal gewijd aan de

begraafplaats aan de Nuns peterweg. Deze begraafplaats is vanaf 1829 in gebruik en kan als zodanig als een monument worden aangemerkt. Toenmalig minister Elco Brinkman van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur benadrukte in 1985 dat gemeentebesturen de (morele) taak hadden om begraafplaatsen en bijzondere grafmonumenten te beschermen. Vanuit deze visie juicht het bestuur van Arent thoe Boecop het initiatief toe om een werkgroep op te richten die zich bezig gaat houden met het restaureren, het schoonmaken en het beletteren van grafstenen.

Een prachtig initiatief was in 2002 het beletteren van vele grafstenen op de Joodse begraafplaats op de oostelijke wal

van Elburg. Ongeveer twintig enthousiaste vrijwilligers, waaronder ook diverse leden van Arent thoe Boecop, hebben destijds onder deskundige begeleiding de stenen schoongemaakt, gerestaureerd, rechtgezet en opnieuw beletterd. Dit voorbeeld willen we volgen op de begraafplaats aan de Nuns peterweg. Anton van Wezep en Wim van Triest zijn bereid om als leermeesters te fungeren. Belangstellenden kunnen zich aanmelden via onze website (info@arentthoeboecop.nl) of contact opnemen met Anton van Wezep (antonvanwezep@gmail.com), Wim van Triest (wim@natuursteenpartners.nl) of Willem van Norel (willemvannorel56@gmail.com). Van harte aanbevelen!

De grafsteen van de familie Rambonnet voordat deze werd beletterd.

Het resultaat na het reinigen en beschilderen van het grafmonument van de familie Rambonnet.

Ontmoeting met Rob Kahn

Op maandag 27 juli 2020 hebben Wim van Triest en ondergetekende een bijzondere ontmoeting gehad met Robert Sylvain Kahn in zijn woning in Amsterdam. We werden op hartelijke wijze ontvangen. Onder het genot van koffie maakten we kennis met een bijzondere man die op de zeer hoge leeftijd van 98 jaar haarscherp over allerlei zaken kon vertellen en een weloverwogen visie met ons deelde.

Robert Sylvain Kahn werd geboren op 10 maart 1922 te Amsterdam. Zijn ouders waren Henri René Kahn en Dora Weijl (1896-1981). Op 6 juli 1925 werd in het gezin nog een dochter geboren: Rose-Mary.

Robert heeft meegewerkt aan het herdenkingsboek *Elburg en omstreken in oorlogstijd 1940-1945*. Hij was de oudste informant van het onderzoek naar de oorlogsgeschiedenis. Tijdens de jaren 1942-1945 was Rob met zijn ouders en zijn zus Rose-Mary ondergedoken op de boerderij Soppenhof van de familie Van Zeeburg aan de Veldweg in Doornspijk. Naast de familie Kahn waren er nog twee Joodse onderduikers op deze boerderij ondergebracht: Sarah Kreisberg-Levie en haar zoon Isbert. Bijna drie jaar lang wist de familie Van Zeeburg zes Joodse onderduikers met succes een veilige plek te bieden.

Op 6 april 1981 kreeg de familie Van Zeeburg postuum de Yad Vashem-onderscheiding. Deze was aangevraagd door Rob Kahn. Dokter Bruins heeft bij de aanvraag ter ondersteuning nog een aanbevelingsbrief geschreven. Het duurde lang voordat er uitsluitel kwam. Ten langen leste heeft Rob de druk verhoogd met zijn voornemen om de president van Israël een brief te sturen. Hij had immers als militair deel uitgemaakt van

Aart van Zeeburg, bewoner van boerderij Soppenhof, neemt het herdenkingsboek in ontvangst.

het Britse leger in 1945 bij de bevrijding van Zuid-Nederland. Binnen korte tijd werd de Yad Vashem-penning vervolgens toegewezen.

Met de buitenwereld heeft Rob nooit veel gesproken over zijn onderduiktijd. Met zijn medewerking aan het herdenkingsboek kwam Rob tot het besef dat ook zijn verhaal van belang is. Immers, de familie Van Zeeburg heeft het aangedurfd om drie jaar lang zes Joodse onderduikers op te nemen. Maar Rob relativeert die periode enigszins door aan te geven dat hij, zijn ouders en zijn zus het in de periode 1942-1945 naar omstandigheden goed hebben gehad in Doornspijk. Er was voldoende te eten en op de afgelegen boerderij was het redelijk veilig. De tijd werd grotendeels doorgebracht met het lezen van boeken, die door Cor van Zeeburg uit de bibliotheek van Kampen werden gehaald. Met zoon Beert van Zeeburg had Rob met name een goede band. Toen de bevrijding op 19 april 1945

kwam, was de opluchting bij de bewoners op boerderij Soppenhof groot. Tot verbazing kwam onder het stro in de hooiberg de verstopte auto van dokter Bruins tevoorschijn.

Rob maakte tijdens ons gesprek duidelijk dat de familie van zijn vrouw het veel zwaarder heeft gehad tijdens de oorlogsjaren. Na verraad werden zijn schoonouders Julius en Dina Gerzon in 1944 met hun twee dochters naar Kamp Westerbork gebracht en vervolgens gedeporteerd naar Bergen-Belsen.

Julius Gerzon (1889-1950) was getrouwd met Dina Hurwits (1897-1970). Uit hun huwelijk werden drie kinderen geboren. Begin twintiger jaren emigreerde de familie Gerzon naar Spanje. In Barcelona werd op 9 november 1927 hun dochter Betty Sophie geboren. Het gezin bestond verder uit een oudere broer Jozef Juda (geboren op 7 april 1921 te Amsterdam) en Miriam Betty (1923-2000). Toen in Spanje de Spaanse Burgeroorlog

(1936-1939) uitbrak, keerde de familie Gerzon terug naar Amsterdam. Vader en moeder Gerzon wisten met hun beide dochters de verschrikkingen van Bergen-Belsen te overleven. Tijdens de zogeheten dodenmarsen werden ze bevrijd door de geallieerden.

Zoon Jozef Juda studeerde vanaf 1938 in Delft. Na de bezetting van ons land sloot hij zich aan bij het studentenverzet. Vijf jaar lang lukte het hem om uit handen van de bezetters te blijven. Hoewel hij gevaarlijk en heldhaftig verzetswerk deed, wilde hij daarvoor na de oorlog niet worden onderscheiden. Hij had gedaan wat hij vond dat hij moest doen.

De naam Kahn is onlosmakelijk verbonden met het modehuis Hirsch & Cie op het Leidseplein in Amsterdam. Vanuit Parijs stichtten de zwagers Sally Berg en Sylvain Kahn in 1910 het modehuis Hirsch & Cie. Het vijf verdiepingen imposante gebouw was gespecialiseerd in dameskleding van het betere segment. Voor de oorlog werkten in dit modehuis ongeveer vierhonderd mensen, aangestuurd door vier leidinggevenden.

In 1942 werd het modehuis geconfisqueerd door de Duitse bezetters. Er werd een zogenaamde *Verwalter* (bewindvoerder) aangesteld die de zaak aanstuurde. Opmerkelijk was dat de vier onderbazen op hun posten bleven. Onverschillig zetten ze hun werkzaamheden voort. Rob Kahn vindt dat nog steeds onbegrijpelijk. Het is bijna net zo erg als collaboreren. Die onverschilligheid doet nog steeds pijn. Na de oorlog bleek dat een van de vier echt fout was.

Nog tijdens de oorlog werd het complete bedrijf leeggeroofd. In treinwagens is alles afgevoerd naar Duitsland. Na de oorlog moest alles weer opgebouwd worden. Er is niets gecompenseerd. Ook het huis aan de Laraissestraat was leeggehaald. Het heeft Robs vader ongeveer twee jaar gekost om het huis weer in bezit te krijgen. Via rechtszaken en de notaris moest bewezen worden dat het

Henri René Kahn en Dora Kahn-Weijl met hun kinderen Robert Sylvain en Rose-Mary zaten in de periode 1942-1945 ondergedoken bij de familie Van Zeeburg aan de Veldweg te Doornspijk.

pand eigendom was van de familie Kahn. Ook dat heeft heel veel pijn gedaan. Robert Sylvain Kahn heeft twee studies gedaan. Na de oorlog studeerde hij economie in de Verenigde Staten. Op latere leeftijd volgde hij (in zijn vrije tijd) aan de Universiteit van Amsterdam de studie Internationale Betrekkingen. In het dagelijks leven was Rob Kahn als leidinggevende werkzaam in het modehuis Hirsch, het familiebedrijf.

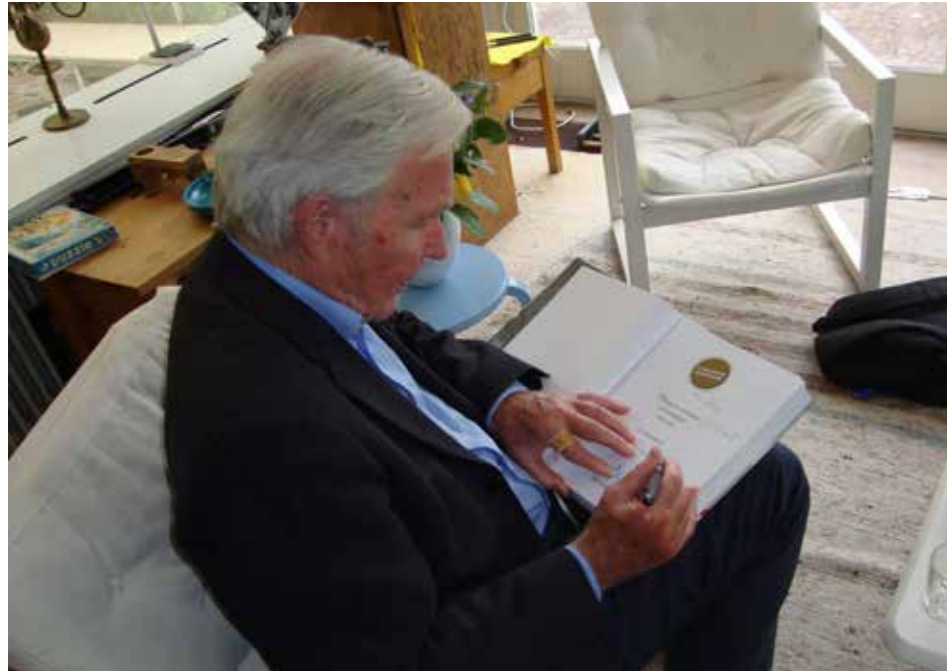
Op 15 oktober 1952 trouwde Rob in Amsterdam met Betty Sophie Gerzon. Uit hun huwelijk werden twee zoons geboren: René en Philip. In 2016 stierf Betty Sophie Kahn-Gerzon.

Cornelisje Reintje van Zeeburg (1899-1979).

Willem van Norel ontmoet Jan Terlouw

Jan Terlouw signeert het herdenkingsboek voor Willem van Norel.

Willem van Norel heeft in mei een bezoek gebracht aan Jan Terlouw. Het werd een ontzettend vriendelijke, boeiende ontmoeting in een prachtig verbouwd, statig koetshuis gelegen in de prachtige natuur van Twello. Jan Terlouw heeft voor het boek *Elburg en omstreken in oorlogstijd 1940-1945* het voorwoord geschreven. Omdat de presentatie van het herdenkingsboek op 6 april moest worden afgelast, heeft alsnog een ontmoeting plaatsgevonden tussen de schrijver Willem van Norel en Jan Terlouw.

De heer Terlouw was zeer onder de indruk van de inhoud van het boek. Hij prees daarnaast de vormgeving. Fantastisch dat zoveel jongeren dit boek mochten ontvangen. 'Er is sprake van een toenemende belangstelling voor de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog. Tegelijkertijd neemt de kennis onder de jongeren af omdat ze gemiddeld veel minder lezen. In mijn jonge jaren was lezen bijna een vanzelfsprekendheid, omdat er ook niet veel anders was', aldus Jan Terlouw. De heer Terlouw benadrukte dat geschie-

denis een zeer belangrijk vak is. Kennis van het verleden, maar ook van jaartallen (als ijkpunten) zijn zeer belangrijk. Als Terlouw een getal ziet, koppelt hij daar bijna altijd een historische gebeurtenis aan. Laatst zag hij bij het kalven van een van zijn koeien in het oormerk het getal 1663. 'Dan denk ik automatisch, dat is een jaar tussen de Eerste en de Tweede Engelse Oorlogen', aldus Jan Terlouw.

Verder was Jan Terlouw belangstellend naar de tijd die in het project gestoken was en hoeveel mensen nog uit eigen ervaring over de oorlog konden vertellen. Hij vond het mooi dat nog enkele verzetsstrijders en een onderduiker op hoge leeftijd uit eigen ervaring hun kennis konden delen bij dit project. 'Geschiedenis blijft voor mij het vertellen van de historische verhalen. Dat is de essentie van het vak. Maar daarnaast zijn jaartallen als ankerpunten heel belangrijk. Het is een ongelooflijk boeiend vak. Dit boek kan daar een belangrijke schakel in zijn. Ik ben erg onder de

indruk van het boek als geheel', aldus Jan Terlouw.

Jan Terlouw signeerde het herdenkingsboek voor Willem. En voor Willems kleinzoon Julian (8) signeerde Terlouw het jeugdboek *Koning van Katoren*. Mocht het alsnog tot een presentatie komen, dan is Jan Terlouw heel graag bereid om naar Elburg te komen. 'En dan wil ik ook graag nog wat zeggen tegen de aanwezigen', zo besloot Terlouw het zeer aangename bezoek.

Jan Terlouw schreef het voorwoord voor het boek *Elburg en omstreken in oorlogstijd 1940-1945*.

Parels van de Visafslag

In februari 2021 ontvangen alle leden van Arent thoe Boecop een bijzonder magazine onder de titel *Parels van de Visafslag*. Het is misschien vreemd om deze bijzondere publicatie nu alvast aan te kondigen, maar daar is een reden voor. Het bestuur van de Visafslag had geruime tijd geleden een subsidie aangevraagd voor dit magazine, niet wetende dat in 2020 twee bijzondere uitgaven gepland stonden. Het herdenkingsboek *Elburg en omstreken in oorlogstijd 1940-1945* en de jubileumuitgave van de voetbalclub ESC waren gekoppeld aan het jaar 2020. Om de subsidie te garanderen, is deze bijzondere publicatie nu alvast gedrukt en inmiddels onder de vrijwilligers van de Visafslag verspreid. Uit waardering voor hun vele werkzaamheden hebben zij de primeur.

Geschiedenis

Door inspanning van een aantal enthousiaste vrijwilligers van de oudheidkundige vereniging Arent thoe Boecop kon het gebouw van de Visafslag in 1985-1986 worden teruggehaald naar Elburg. Na een grondige restauratie kon het authentieke gebouw in mei 1987 herplaatst worden aan de Havenkade. Niet op

dezelfde plek als vroeger, maar toch dicht bij de Elburger binnenhaven. Inmiddels was een aantal bijzondere attributen met betrekking tot het visserijverleden van Elburg verzameld. Oud-vissers en oud-kooplui schonken diverse bijzondere attributen aan de initiatiefnemers. Ongeveer in dezelfde tijd kreeg Arent thoe Boecop de beschikking over twee kelders van het Oude Feithenhof. In een van deze kelders konden de verzamelde visserijvoorwerpen in een depot worden opgeslagen. De omvang van de collectie nam in de loop der jaren flink toe.

Collectie

In de zomermaanden is een deel van de collectie voorwerpen te bewonderen in het gebouw van de voormalige Visafslag aan de haven. Het andere deel blijft zorgvuldig bewaard in het depot in de kelder aan de Kapelsteeg. De collectie vertelt voor een deel het verhaal van Elburgs visserijverleden. Achter ieder voorwerp zit een geschiedenis met een verhaal. Het bestuur van de Visafslag van Elburg probeert de collectie voorwerpen met zorg te bewaren, te documenteren en te conserveren. Maar minstens zo belangrijk is ook de collectie voor een breed publiek

te ontsluiten. Dat is de voornaamste reden om middels deze uitgave een groot deel van onze collectie te tonen.

Jongeren

Met regelmaat bezoeken leerlingen van de basisscholen via de Erfgoedleerlijn de Visafslag. Op een bijzondere manier maken deze jongeren kennis met het visserijverleden van Elburg. Deze publicatie kan daarbij, samen met het al eerder uitgegeven kwartetspel, een belangrijke rol spelen in de kennisoverdracht van een belangrijk deel van de cultuurhistorie van Elburg. Op een overzichtelijke en creatieve manier worden heel veel voorwerpen en attributen getoond en beschreven.

Suppoosten

Iedere zomerperiode wordt de Visafslag van Elburg bemenst door enthousiaste suppoosten. Zij vertellen het verhaal over het visserijverleden van Elburg, de geschiedenis achter de voorwerpen en de dagelijkse gang van zaken zoals dat zich vroeger afspeelde in de voormalige Visafslag. Vier van deze suppoosten worden in deze publicatie in de schijnwerpers gezet. Ze hebben alle vier via rechtstreekse familiebanden met het visserijverleden van Elburg.

We hopen dat deze uitgave met grote interesse gelezen en bekeken mag worden. Uw geduld wordt nog even op de proef gesteld, maar over enkele maanden zult u verrast worden.

75 jaar ESC

In 2018 werd een werkgroep opgericht bestaande uit leden van de voetbalclub ESC en leden van de oudheidkundige vereniging Arent thoe Boecop. Vanuit het bestuur van ESC was het verzoek gedaan om te onderzoeken of een jubileumboek gerealiseerd kon worden met het oog op het 75-jarige bestaan van de Elburger Sportclub in het jaar 2020. Het bestuur van Arent thoe Boecop besloot dit verzoek positief te honoreren. Immers, sportgeschiedenis is een belangrijk onderdeel van onze cultuurhistorie.

De werkgroep bestond uit Gert van Norel (voorzitter), Harry ten Hove, Leo Ruyter, Sake Santema, Annet Land-Knol, Herman Zwart, Marianne Rahms en Willem van Norel. Carla Kühne, Annet Land-Knol en Ans Hooghordel-Olierook fungeerden als tekstredacteurs.

Al vrij snel werd begonnen met het doen van onderzoek en het voorbereiden van de publicatie. Het archief van de club bleek echter beperkt en onvolledig te zijn. Gelukkig bracht het digitale archief van de Elburger Courant (1890-2000) uitkomst. Ontelbare verslagen van ledenvergaderingen, wedstrijden en andere ontwikkelingen zijn in de plaatselijke krant opgenomen. Het vergde heel veel tijd om dit alles door te nemen, maar het leverde uiteindelijk vele interessante gegevens op. Uit particuliere albums werden veel foto's verzameld, die allemaal voorzien moesten worden van passende bijschriften. Ter ondersteuning van de hoofdtekst is door de werkgroep gekozen om diverse mensen te interviewen die van betekenis zijn geweest voor de club. Het resultaat van deze gesprekken is opgenomen in de vorm van blauwe kaderverhalen.

De lezer zal merken dat er in de loop der jaren veel is gebeurd rondom de voetbalclub ESC. De werkgroep hoopt er in geslaagd te zijn een beeld te schetsen van deze ontwikkelingen. Tegelijkertijd realiseert de redactie zich dat veel zaken niet zijn benoemd of wellicht onderbelicht zijn gebleven. Deze publicatie zou dan te omvangrijk en te gedetailleerd zijn geworden. We hopen er desondanks in geslaagd te zijn een beeld weer te geven van de ontwikkelingen van het voetbal in Elburg, de voetbalclub ESC in het bijzonder. Ook bij het opnemen van het fotomateriaal moesten soms lastige keuzes worden gemaakt. Met name in de laatste veertig jaar zijn ongelofelijk veel elftalfoto's en actiefoto's gemaakt. Voor de eindredactie was het soms lastig om te selecteren wat er in het boek opgenomen moest worden.

De niet-geplaatste foto's krijgen echter alsnog een plek op de website van ESC. Het beeldmateriaal is voornamelijk verzameld door Harry ten Hove. De bijzondere vormgeving van deze publicatie is gedaan door Lusine Grigoryan.

Veel dank is verschuldigd aan de sponsors. Zonder hun financiële bijdragen zou deze publicatie niet mogelijk zijn geweest. Hun namen zijn achter in het boek vermeld.

Alle leden van ESC en Arent thoe Boecop ontvangen dit bijzondere boek als een geschenk. Extra boeken kunnen eventueel besteld worden bij de voetbalclub ESC, bij het secretariaat van Arent thoe Boecop of gekocht worden bij de Elburger Boekhandel.

COLOFON

De Kroniek is een uitgave van de oudheidkundige vereniging Arent thoe Boecop. De Kroniek verschijnt tweemaal per jaar.

Secretariaat:
Postbus 117, 8080 AC Elburg

www.arentthoeboecop.nl
info@arentthoeboecop.nl

NL03RAB00129217484

Oplage: 3000
Opmaak door Studio LUSIN

Bezoek ook onze Facebookpagina

Arent
thoe
Boecop

ndige vereniging
hoe Boecop

11

